

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Rautakautisen ja keskiaikaisen
muinajäännösalueen tutkimukset

17.7. - 4.8.1995

Sari Mäntylä
Museovirasto
Arkeologian osasto

ABSTRAKTI

DRAGSFJÄRD (ENT. HIITTINEN) KYRKSUNDET

Pk. 1033, 15 HITIS

x 6641 50-75 y 1583 20-65 z 4-9 m mpy (N60)

Rautakautisen ja keskiaikaisen muinaisjäännösalueen tutkimus

Museovirasto / arkeologian osasto ja Suomen kansallismuseo-osasto

Kaivauksenjohtajat: FT Torsten Edgren ja FT Helena Edgren

Kyrksundetissa jatkettiin vuonna 1991 alkaneita rautakautisen kauppapaikan tutkimuksia pyrkimyksenä edelleen selvittää alueen käytön luonnetta ja tarkentaa vuoden 1994 havaintoja, eritoten keskittyen muinaisjäännösalueen itäosiin. Tasokaivausten lisäksi aluetta tutkittiin metallinilmaisimella. Kaivauksia jatkettiin myös alueella sijaitsevalla keskiaikaisella kappelialueella, jonka tutkimukset liittyvät Suomen kansallismuseo-osaston Saaristokappeli-projektiin.

Vuoden 1995 tulokset täydensivät edelleen käsitystä 800-luvulta alkaen paikalla sijainneesta kauppapaikasta. Alueen itäosan kaivausalueiden havainnot muistuttivat aikaisempien vuosien tutkimuksissa alueen länsiosista tehtyjä havaintoja; yhtenäistä värjäytyynyttä kulttuurikerrosta ei ollut, mutta merkkejä ihmistoiminnasta - esineiden katkelmia ja palanutta luuta - saatiin talteen. Nämä havainnot ja makrofossiilitutkimusten tulokset viittaavat edelleen siihen, että paikalla ei olisi ollut pysyvää asutusta. Itäosan yksittäisistä löydöistä huomionarvoisia ovat skandinavinen kolmilehtisolki, sekä uhripaikaksi eli hiideksi oletetulta alueelta löydetty, kahden kiven väliin työnnetty hopeakoristeinen miekan kahva.

Muinaisjäännösalueen läntisiäkin osia tutkittiin edelleen mielenkiintoisin tuloksin. Prospektoinnissa löytyneen pronssiharkon ja sitä ympäröineen kovan tumman maan perusteella avattiin kaivausalue, joka osoittautui löytörikkaaksi. Paikalla oli kulttuurikerros, josta löytyi runsaasti palanutta piitä, rautaesineiden katkelmia, joitakin pronssiesineiden katkelmia, paloja anglosaksisista rahoista, lasihelmien katkelmia sekä pala meripihkaa. Mitään rakenteita ei ollut erotettavissa. Paikalla lienee ollut jonkinlainen versta; jo aikaisemmin saadut havainnot Kyrksundetissa olleesta käsityötoiminnasta saivat näin vahvistusta.

Kappelialueella kaivettiin kappeliperustuksen sisäpuolella. Löytömateriaalia tuli runsaasti, mm. lasia ja rahoja, joista vanhimmat ajoittuvat 1400-luvulle. Havaintoja tehtiin myös useista hautauksista ja paksuista, pohjois-etelä -suuntaisista palaneista puun kappaleista, jotka mahdollisesti liittyvät kappelin lattiarakenteisiin.

Löydöt: KM 28832:1-226

Ajoitus: Rautakauden loppu ja keskiaika

Kaivetun alueen laajuus: n. 51 m²

Tutkimuskustannukset: Museoviraston arkeologian osasto ja Suomen kansallismuseo-osasto

Tutkimusraportti: Sari Mäntylä museoviraston arkeologian osaston arkistossa

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistotietoja	2
Johdanto	3
Koordinaatisto ja löytöjen mittaaminen	3
Korkeusmittaukset	5
Prospektointi	5
Alue II	7
Alue XVII (kappeli)	8
Alue XVIII	9
Alue XIX	10
Löydöistä	12
Näytteet	13
Lopuksi	14
Negatiiviluettelo	15
Diapositiiviluettelo	17
Peruskarttaotteet	19
Yleiskartta (1992-95 kaivausalueet ja kiintopisteet)	21
Karttapisteiden koordinaatit	22
Prospektointikartta 1995	23
Koeruudun 853,21/4837,52 kaivauskartta	24
Alueen II kaivauskartta	25
Alueen XVII sijainti	26
Alueen XVII kaivauskartat	27
Alueelta XVII talteen otetut luunäytteet	36
Alueen XVIII kaivauskartat	37
Alueen XIX kaivauskartat	39
Maanäytteet	44
Makrofossiiliraportti	45
Prospektointikartta 1992-1995	46
Kuvataulut	47

ARKISTOTIETOJA

Kunta : Dragsfjärd
 Entinen kunta : Hiittinen
 Kylä : Hitis

Tila : Stomta 14:8
 Kiinteistötunnus : 040-440-0014-0008
 Omistajat : Britt-Helen ja Jarl Eriksson
 25940 Hiittinen
 925-46 66 654

Peruskartta : Hitis 1033 15 (A)
 Koordinaatit : x 6641 50-75
 y 1583 20-65
 z 4-9 m mpy (N60)

Löydöt : KM 28832:1-226, diar. 8.8.1995

Negatiivit : 100655-100733
 Diapositiivit : 32788-32891

Tutkimuksia : Högman Volter 1886, inventointi
 Nordman Carl Olof 1938, kaivaus
 Nordman Carl Olof 1939, kaivaus
 Fagerström-Levi & Roth Harto 1991, inventointi
 Fagerström Levi & Roth Harto 1991, koekaivaus
 Tuovinen Tapani 1993, vuoden 1991 inventointiraportin täydennys
 Jussila Timo 1992, fosfaattianalyysi
 Asplund Henrik 1992, kaivaus (osaraportti)
 Hirviluoto Anna-Liisa 1992, kaivaus (raportointi kesken)
 Lempiäinen Terttu 1993, makrofossiilitutkimus
 Asplund Henrik 1993, kaivaus
 Mäntylä Sari 1994, kaivaus
 Jäkärä Tiina 1994, kaivauksen osaraportti
 Lempiäinen Terttu 1994, makrofossiilitutkimus
 Lempiäinen Terttu 1995, makrofossiilitutkimus

Aikaisemmat löydöt : KM 2503A:3
 KM (hist.) 38086:1-5
 KM (hist.) 39097:1-2
 KM 26619:1-133
 KM 27813:1-164
 KM 28363:1-303

JOHDANTO

Museoviraston arkeologian osasto ja Suomen kansallismuseo-osasto suorittivat tutkimuksia Dragsfjärdin (Hiittisten) Kyrksundetin rautakautisella ja keskiaikaisella muinaisjäännösalueella 17.7. - 4.8.1995. Tutkimusta rahoittivat edellämainitut osastot.

Muinaisjäännösalueella jatkettiin vuonna 1991 alkaneita tutkimuksia tarkoituksena edelleen selvittää alueen käytön luonnetta. Pyrkimyksenä oli keskittyä alueen itäosiin ja tutkia myös vuosina 1991-1994 länsi- ja itäosien kaivausalueiden väliin jäävää osaa, joka löytökartoissa on tutkimattomana näyttänyt löydöttömältä. Muinaisjäännösalueen itäosassa vuonna 1992 tutkittua aluetta II laajennettiin ja sen läheisyyteen avattiin koeoja (alue XVIII). Tutkimuksia jatkettiin myös keskiaikaisella kappelialueella, jonka tutkimukset kuuluvat osana Suomen kansallismuseo-osaston Saaristokappeli-projektiin. Edellämainittujen tasokaivausten lisäksi jatkettiin metallinilmaisimen avulla suoritettavaa laajaa prospektoinnin kaltaista tutkimusta. Metallinilmaisimen avulla löydettiin pronssiharkko, jonka löytöpaikalle avattiin löytörikkaaksi osoittautunut kaivausalue XIX. Kaiken kaikkiaan tasokaivauksin tutkittiin noin 51 m².

Tutkimusten valvojana ja kaivausten johtajana toimi museoviraston arkeologian osaston johtaja FT Torsten Edgren. Aikaisempien vuosien tapaan kappelialueen kaivauksia johti Suomen kansallismuseo-osaston tutkija FT Helena Edgren. Allekirjoittanut toimi apulaistutkijana vastuualueenaan dokumentointi ja kenttätöiden ohjaaminen. Toisena apulaistutkijana toimi HuK Tiina Jäkärä pääasiallisena vastuualueenaan piirtäjän tehtävät sekä kappelialueen dokumentointi ja raportointi. Kaivajina olivat Charlotta Berlin, Henrik Edgren, Johannes Edgren, Johan Högnäs, Joachim Jankes ja Petri Räsänen. Mittauksia alueella suoritti Kristian Lindroos Kartoplan Ky:stä. Kappelialueella työskenteli kahden päivän ajan museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön Kemiön työryhmä, valvojanaan aluesuunnittelija FK Henrik Asplund. Lisäksi tutkimuksissa ja niiden järjestelyissä auttoivat eri tavoin DI Ilkka Penttinen metallinilmaisimen käyttäjänä, Harto Roth, Antti Suuronen ja Paula Wilson.

KOORDINAATISTO JA LÖYTÖJEN MITTAAMINEN

Mittaukset aloitettiin alueelta II, jossa koordinaatisto pyrittiin rekonstruoimaan vuodelta 1992 jäljellä olleiden alueen II kulmapaalujen ja kiintopisteen 14 vieressä olleen takymetrillä mitatun paalun 950/4800 avulla. Kaivausalueen suunta mitattiin bussolilla. Kaivausalueen II mittauksen avulla jatkettiin linjojen vetämistä kulmaprisman ja vaaituskoneen avulla ja paalutettiin alue XVIII. Kaivausten edetessä, kun mittauksia tarkistettiin takymetrillä, havaittiin että vuoden 1992 alueen II kulmapaalujen koordinaattiarvot eivät täysin pitäneet paikkaansa; heittoa oli x-koordinaatissa useita kymmeniä senttejä ja y-koordinaatissa lähes 2 metriä. Tämä virhe luonnollisesti kertautui tämän vuoden mittauksiin. Mahdollista virhettä alueen II koordinaateissa arveli jo Henrik Asplund vuoden 1992 osaraportissaan ja tämä tieto yritettiin huomioida esim. tarkistettaessa kaivausalueen suuntaa bussolilla, mutta virheen suuruusluokka aliarvioitiin allekirjoittaneen toimesta. Vuoden 1992 alueen II paaluista saatiin tarkastettua kahden koordinaatit (suluissa vuoden 1992 tiedot): x 827,89 y 4798,11 (827/4800) ja x 827,93 y 4799,53 (827/4801,50). Asia lienee

syitä panna merkille myös siksi, että joitakin prospektointilöytöjä on mitattu alueen II paaluista käsin. Alueen II korjatut koordinaattiarvot on huomioitu yleiskartassa.

Alueella XIX paalutus tehtiin käyttämällä teodoliittia ja sen apuna FK Henrik Asplundin laatimaa minitietokoneelle syötettyä laskentaohjelmaa. Lähtökohtana käytettiin vuonna 1994 mitattua, puupaaluin merkittyä linjaa (908-916/4686) ja kiintopistettä 12 (x 943,106 y 4675,176 z 9,742). Koneen ollessa pisteellä 908/4686 ja suunnattuna kiintopisteelle 12, laskettiin pisteiden välisen janan kulmaksi suhteessa koordinaatistoon 380,96 goonia. Myöhemmin joitakin alueen XIX paaluja tarkastettiin takymetrillä mittaamalla ja koordinaatit pitivät hyvin paikkaansa.

Teodoliitilla mittaamalla tarkistettiin myös vuoden 1992 kaivausalueiden koordinaatteja, jotta varmistuttaisiin, onko niissä alueen II kaltaisia virheitä. Osa kulmapaaluista ei ollut enää löydettävissä, mutta tarkistetut koordinaattiarvot pitivät hyvin paikkaansa. Y-koordinaatissa heitto oli suurimmillaan -19 senttiä; suurimmassa osassa mittauksista y-koordinaatti heitti vain muutamia senttimetrejä. X-koordinaatissa suurin heitto oli +30 senttiä alueella VII. Muuten x-koordinaatitkin pitivät hyvin paikkansa, keskimäärin heitto oli noin +15 senttiä. Alue II on siis mittausvirheiden suhteen poikkeus, ja aivan ymmärrettävästi, koska se vuonna 1992 sijaitsi aivan erillään muista alueista ja linjoja vedettiin satoja metrejä.

Löydöt kaivausalueiden sisällä mitattiin pääosin paikalleen mittanauhalla. Alueelta II löytyneet palaneet luut on löytöluetteloon merkitty ruudun tarkkuudella lounaispaalun mukaan. Alueella XVII (kappeli) käytettiin löytöjen mittaamisessa erillistä mittausjärjestelmää, koska kaivausaluetta ei sijoitettu koordinaatiston mukaisesti. Lounaispaalu merkittiin arvolla 100/200 ja yleisen käytännön mukaan x kasvaa ylös (pohjoiseen) ja y itään (kts. alueen XVII kartta 8 rahojen levinnästä). Ko. koordinaatistoa käytetään myös löytöluettelossa. Alueen XVIII löydöt merkittiin tasokarttaan 1. Alueen XIX löydöt mitattiin pääosin mittanauhalla paikalleen; pii ja seuralöydöt merkittiin ruudun tarkkuudella lounaispaalun mukaan.

Prospektointilöytöjen koordinaatit mitattiin takymetrillä, paitsi löydöt KM 28832:194,196 ja 223. Niille mitattiin etäisyydet kolmesta tunnetusta pisteestä, ja niiden sijainti määriteltiin myöhemmin piirtämällä, millimetripaperin ja harpin avulla. Löytöluettelossa prospektointilöytöjen korkeudet (z-lukemat) ilmaisevat pääosin löytökorkeuksia mpy. Takymetrillä mitattiin koordinaatit myös kolmelle vuonna 1994 kaivetulle ja peruskarttaan merkitylle prospektointilöydölle: KM 28363:296 x 831,42 y 4841,48 z 5,16; KM 28363:297 x 836,32 y 4834,49 z 5,91; KM 28363:298 x 831,46 y 4826,96 z 5,21. Em. löydöt on myös huomioitu prospektointilöytöjen levintäkartassa.

Muinaisjäännösalueen keski- ja itäosien tutkimusten ja mittausten helpottamiseksi mitattiin takymetrillä kolme uutta kiintopistettä, joiden järjestysnumerointi jatkaa vuosina 1993-1994 mitattujen kiintopisteiden numerointia. Kiintopisteet merkittiin kiviin punaisella väriliidulla; Kristian Lindroos tulee myöhemmin merkitsemään ne kiviporalla. Uusien kiintopisteiden koordinaatit ovat:

Kiintopiste 16 x 865,315 y 4748,752 z 7,296

Kiintopiste 17 x 828,549 y 4762,449 z 7,130

Kiintopiste 18 x 847,419 y 4835,944 z 8,166

Kiintopiste 16 on sähkölinjan kohdalla isossa maakivessä noin 75 metriä vuoden 1992 kiintopisteestä itäkaakkoon; kiintopisteet ovat näköyhteydessä. Kiintopiste 17 on maakivessä noin 38 metriä kiintopisteestä 16 itäkaakkoon ja noin 30 metriä kiintopisteeltä 15 koilliseen. Kiintopisteeltä 17 on näköyhteys sekä kiintopisteelle 16 että kiintopisteelle 15. Kiintopiste 18 on kalliossa noin 44 metriä pohjoiskoilliseen kiintopisteeltä 15, noin 6 metriä koeruudun 853,21/4837,52 (miekan kahvan, KM 28832:213 löytöpaikka) kaakkoispuolella alarinteessä. Kiintopisteet 15 ja 18 ovat näköyhteydessä (kts. myös yleiskartta). Kiintopisteitä mitattaessa pystyttiin tarkastamaan aikaisempien kiintopisteiden koordinaatteja ja ne pitivät hyvin paikkansa.

Takymetrillä mitattiin myös rautakirveen (KM 28832:205) löytöpaikan ympärille paalut 880/4780, 880/4778 ja 882/4778 myöhempiä tutkimuksia varten. Lisäksi em. paaluista noin 8 metrin päähän merkittiin väriliidulla sähkölinjalla olevaan kantoon piste x 889,725 y 4770,027 z 7,721. Lisäksi maahan jätettiin kaikkien kaivausalueiden kulmapaalut.

KORKEUSMITTAUKSET

Korkeusmittauksissa pystyttiin suurilta osin hyödyntämään vuosina 1993 ja 1994 takymetrillä mitattuja kiintopisteitä. Alueella II käytettiin kiintopistettä 15, joka sijaitsee isossa maakivessä alueen vieressä, sen länsipuolella. Piste on merkitty kiviporalla ja sen korkeus on 6,62 m mpy. Taakselukemana oli 123. Alueella XVII (kappeli) käytettiin kappelin muistomerkin alustaan kiviporalla merkittyä kiintopistettä 10, jonka korkeus on 8,02 m mpy. Taakselukemana oli 143. Alueella XVIII käytettiin edellä mainittua kiintopistettä 15 ja taakselukemana oli 017. Alueella XIX kiintopisteenä käytettiin vuonna 1992 siirrettyä kiintopistettä, joka sijaitsee kaivausalueesta noin 20 metriä lounaaseen maakivessä ja on merkitty kiviporalla. Kiintopisteen korkeus on 9,26 m mpy ja taakselukema oli 0,04. Koeruudun 853,21/4837,52 viereen siirrettiin väliaikainen korkeuskiintopiste, jonka korkeus oli 9,70. Taakselukemana oli 085.

PROSPEKTOINTI

Edellisten vuosien tapaan jatkettiin osastonjohtaja Torsten Edgrenin johdolla prospektointityyppisiä tutkimuksia metallinilmaisimen avulla. Edgrenin apuna ja metallinilmaisimen käyttäjänä toimi DI Ilkka Penttinen. Prospektointilöytöjä kaivettaessa pyrittiin tarkastelemaan entistä tarkemmin löytökontekstia, joten useimpien kaikhavaintojen ympärille avattiin noin 1x1 metrin koeruutu, joka kaivettiin tasossa.

Metallinilmaisimella tutkittiin edelleen kappelialueen ympäristöä, lähinnä sen koillis- ja itäpuolta, jonne pääosa vuosien 1992-1994 löydöistä keskittyy. Joitakin uusia löytöjä tuli edelleen mm. kaksi panssarinuo- lenkärkeä (molemmat itä->länsi -suuntaisia, 270 goonia). Noin 9 metriä kaakkoon vuoden 1994 kaivausalu-

eesta XI löytyi pronssiharkko (KM 28832:202). Paksuhkon turvekerroksen alta paljastunut maa oli hyvin tummaa ja nokista. Maa oli erittäin kovaksi pakkautunutta, joten löytö nostettiin maamöykyn sisällä (kts. myös löydöt). Ruudusta löytyi lisäksi sirpalekiviä sekä muutama pala piitä. Harkon löytöpaikalle avattiin kaivausalue XIX.

Prospektointia jatkettiin myös alueen itäosissa. Aluksi tarkistettiin jo viime vuonna havaittu kaiku, joka sijaitti vuonna 1994 löydetystä miekan säilästä (KM 28363:293) noin 12 metriä itäkaakkoon. Kyseiseltä alueelta, kivisen kumpareen laelta löytyi vuonna 1994 erityisen mielenkiintoinen löytörypäs (kts. vuoden 1994 kaivausraportti). Torsten Edgren on esittänyt ajatuksen, että paikka olisi uhripaikka eli hiisi (kts. T.Edgrenin artikkeli Hiidenkivi 1/95). Kaiku osoittautui erittäin mielenkiintoiseksi, sillä kahden kiven välistä paljastui hopeakoristeltu Petersenin H-tyyppin miekan kahvaosa (KM 28832:213). Se oli kivien kolossa nuppi alaspäin, katkenneen säilän ollessa heti turpeen alla. Paikalle avattu koeruutu osoitti, että löytöpaikka oli hyvin kivistä heti turpeen alla. Maa näytti pääosin puhtaalta; ruudun itä- ja kaakkoisreunassa oli tummempi läikkä, josta tuli joitakin hiilen muruja (kts. kartta koeruudusta 853,21/4837,52). Heti kivien alta paljastui puhdas, karkeahko hiekka. Kaikenkaikkiaan ruutua kaivettiin n. 20-25 senttiä.

Edellä mainittu löytöpaikka sijaitsee kumpareen laella, josta rinne viettää kaakkoon kohti rantaa. Tästä rinteestä, noin 20 metriä miekan kahvasta kaakkoon, löytyi vuonna 1994 pronssihelan katkelma ja katkelma kullatusta rengasneulasta (KM 28363:296-297). Kyseisten löytöjen ympäristöstä löydettiin muutamia rautaesineitä (KM 28832:214-218). Löydöt tulivat pääosin heti turpeen alta, paitsi löytö KM 28832:218, joka oli syvemmillä kiven kolossa. Löytö KM 28832:217 paljastui konservoinnin jälkeen rautaiseksi avaimen varreksi.

Lisäksi alueen itäosissa tutkittiin kaivausalueen XVIII (koeoja) ympäristöä. Kaivausalueen koillispuolella, noin 2-10:n metrin säteellä tutkitut löydöt osoittautuivat joko moderniksi raudaksi tai pieniksi rautafragmenteiksi, eikä niitä otettu talteen. Samoin modernia rautaa mm. rautalankaa tuli alueen länsipuolelta. Noin metrin päästä alueen XVIII itäpuolelta löytyi noin 10 sentin syvyydestä pronssiesineen katkelma (KM 28832:210).

Varsin merkittävä löytö kaivettiin esiin noin 4,5 metriä alueen XVIII pohjoispuolelta, josta löytyi noin 20 sentin syvyydestä pronssinen skandinavinen kolmilehtisolki (KM 28832:208). Se oli maassa, hienossa vaaleassa hiekassa, neulapuoli ylöspäin. Löytöpaikalle avattu n. 0,5x1 metrin koeruutu 840,45/4811,38 laajennettiin noin 1x1,25 metrin laajuiseksi. Laajennuksen jälkeen koeruudun koordinaatit olivat x 839,68 y 4810,65 / x 840,81 y 4810,68 / 840,76 y 4812,02 / x 839,60 y 4811,97. Koeruutua kaivettaessa löytyi pala piitä sekä yli 300 palaa palanutta luuta (KM 28832:206), yhteensä noin 91,8 grammaa. Lisäksi huomioitiin sirpalekiviä. Varsinainen soljen löytökohta oli puhdasta hiekkaa. Soljen ympärillä, sen koillis-, kaakkois- ja lounas/länsipuolella oli vaaleassa hiekassa havaittavissa - tosin melko heikosti - kolme ruskeaa värjäytymää, joista palanutta luuta tuli keskittyneimmin. Värjäytymät alkoivat noin 10-12 senttiä turpeen alapuolelta ja olivat noin 5-8 sentin paksuisia. Niiden alta paljastui hieno vaalea hiekka, jollaista on havaittu muillakin kaivausalueilla. Koeruudun itänurkka oli selvimmin kivistä, mutta mitään rakennetta

tms. ei voinut havaita. Itänurkasta löytyi pala piitä (KM 28832:207). Kaiken kaikkiaan ruutua syvennettiin noin 30-35 senttiä.

Tämän vuoden tutkimuksissa kiinnitettiin myös huomiota edellä mainittujen muinaisjäännösalueen itäisessä ja läntisessä osissa olevien löytökeskittymien väliin jäävään alueeseen, joka on hieman harhaanjohtavasti näyttänyt löytöjen levintäkartoissa löydöttömältä alueelta. Noin 35 metriä kiintopisteen 16 pohjoispuolella löytyi rautainen kirves (KM 28832:205). Se oli melko pinnassa ja maa löytöpaikassa oli puhdasta, karkeahkoa hiekkaa. Kirveen löytöpaikan ympäristöstä tarkistetut kaiut osoittautuivat moderneiksi rautaesineiksi. Löydön KM 28832:203 (kaksi rautaista nuolenkärkeä, todennäköisesti vastakkain lounas-koillinen -suunnassa), joka oli vuoden 1992 kiintopisteeltä noin 45 metriä itäkaakkoon, yhteydessä oli havaittavissa melko tummaa maata. Tutkittaessa aluetta kiintopisteen 17 lounaispuolella, noin 30-40 metrin säteellä, saatiin talteen löydöt KM 28832:219-222 (kts. peruskarttaote). Alueelta löytyi myös pari - todennäköisesti modernia - rautanaulaa, joita ei otettu talteen.

ALUE II

Vuoden 1992 tutkimusten yhteydessä avattiin muinaisjäännösalueen itäosaan 3x1,5 metrin alue paikkaan, jossa fosfaattikartoituksen yhteydessä oli löytynyt palaneita luuta. Tämä alue II sijaitsi luoteis-kaakko -suuntaisessa rinteessä, tiheässä kuusimetsässä. Aluetta kaivettaessa saatiin talteen palanutta luuta koko alueelta, mutta keskittyneimmin sitä oli hyvin tummassa maassa alueen länsiosassa. Värjäytymä tulkittiin mahdolliseksi jätakasautumaksi (kts. Henrik Asplundin osaraportti 1992).

Vuonna 1992 kyseinen alue oli selkeästi erillään muinaisjäännösalueen länsiosiin avatuista alueista, mutta vuosien 1994-95 kaivauksissa tutkimusintressit ovat suuntautuneet enemmän myös muinaisjäännösalueen itäosiin, joten alueen II havainnot herättivät kysymyksen, oliko paikalla laajemmin merkkejä ihmistoiminnasta. Alue II sijaitsee vain noin 25 metrin päässä vuonna 1994 löydetystä esinekeskittymästä (kts. vuoden 1994 kaivausraportti) eli nk. hiiden alueesta. Lisäksi DI Ilkka Penttinen löysi lokakuussa 1994 metallinilmaisimella itämaisen hopearahnan katkelman (KM 28832:1) noin 5,5 metriä alueesta II koilliseen. Rinteestä raivattiin pois pienet, pystyynkuolleet puut ja sitä tutkittiin laajentamalla aluetta II, avaamalla koeoja sekä metallinilmaisimella (kts. myös kohdat prospektointi ja alue XVIII).

Edellä mainittua aluetta II siis laajennettiin 3x2 metriä, sen ylä- eli luoteispuolelle. Takymetrillä mitatut koordinaattien tarkat arvot ovat: x 830,70 y 4800,62 / x 830,87 y 4798,38 / x 834,89 y 4798,62 ja x 834,78 y 4800,69 (kts. myös mittaukset). Turpeen poiston ja puhdistuksen jälkeen ei ollut havaittavissa mitään erityisiä värjäytymiä. Alueella oli kauttaaltaan suurehkoja kiviä, luultavasti vanhaa rantaviivaa seurailevaa kivikkoa. Kaivamista jatkettiin noin 5 cm. Edelleenkin ei erityisiä värjeroja ollut havaittavissa. Pääosin alueella oli harmaata humuksensekaista maata. Alueen kaakkoisosassa tuli jonkin verran näkyviin ruskeaa, puhtaan näköistä hiekkaa. Mitään löytöjä ei tullut. Kaivamista jatkettiin toiset 5 cm tasoon 1. Kivien välissä oli vähäisiä tummemman maan alueita, jotka lienevät luontaisia. Muuten alueella tuli näkyviin hiekkaa, joka pääosin näytti puhtaalta. Vähäisiä värjeroja vaaleanruskeasta ruskeaan oli havaittavissa, mutta niin

satunnaisesti, ettei niitä tasokarttaan ole eroteltu (kts. tasokartta 1). Löytöinä tuli ainoastaan kaksi palaneen luun sirua alueen etelänurkasta.

Tason 1 piirtämisen jälkeen jatkettiin vielä noin viisi senttiä, jolloin vähäinenkin tumma maa hävisi, ja alueella oli kauttaaltaan näkyvässä puhdas hiekka. Kerrosta 2 kaivettaessa löytöinä tuli viisi pientä palaa palanutta luuta puhtaan hiekan alueelta. Taso 2 valokuvattiin, jonka jälkeen alue peitettiin ja kulmapaaluut jätettiin maahan.

ALUE XVII (kappeli)

Tutkimuksia kappelialueella jatkettiin FT Helena Edgrenin johdolla, keskittyen nyt tutkimaan itse kappelia. Kaivausalue sijoitettiin niin, että siihen rajattiin mukaan eteläseinän peruskiviä sekä mahdollisesti myös itäseinää, josta ei näy maan päälle kiveystä. Tarkoituksena oli tarkastella sekä kappelin rakennetta että mahdollisia esiintulevia hautauksia; tärkeää ajoituksen kannalta ovat nimenomaan kappelin ja hautausten keskinäiset suhteet. Jos perustusten alta havaittaisiin hautoja, ts. ajoitettavaa luumateriaalia, kappelin ja hautausmaan perustamisjärjestystä voitaisiin selvittää. Viime vuoden tapaan apulaistutkijana toiminut Tiina Jäkärä on kirjoittanut erillisen osaraportin kappelialueen tutkimuksista. Siinä pohditaan seikkaperäisemmin suoritettuja tutkimuksia ja löytöjen merkitystä, joten seuraavassa esitetään lähinnä tutkimuksen pääpiirteet.

Kaivausalue XVII avattiin siis em. periaatteiden mukaisesti kappelin muistokiven itä- ja koillispuolelle. L-kirjaimen muotoinen alue oli laajuudeltaan n. 14 m² ja pohjoisluode-eteläkaakko -suuntainen (kts. kartta kaivausalueen sijainnista). Alueen koordinaatit mitattiin takymetrillä: x 947,88 y 4579,95 / x 947,59 y 4581 / x 951,00 y 4582,22 / x 950,63 y 4584,07 / x 953,04 y 4584,64 ja x 953,75 y 4581,18 (löydöistä kts. mittaukset).

Aluksi poistettiin turve, jonka alta paljastui sekoittuneen näköistä maata. Tämän ns. irtomaan paksuus vaihteli alueen eri osissa ja sen alta paljastui kovempaa maata, johon tasoon alue päätettiin kauttaaltaan kaivaa. Irtomaasta löytyi jonkin verran lasia, luuta ja nauloja sekä 1570-luvun ruotsalainen hopearaha. Kaikkea luuta tai arkunnauloja ei otettu talteen; luuta otettiin lähinnä näytteitä varten ja nauloista tallennettiin isot, lähinnä rakennusnauloiksi tulkitut. Kartassa 2 on esitetty tilanne, kun aluetta oli kaivettu noin kymmenisen senttiä. Alueen yläosasta paljastui palanutta puuta; sitä oli pitkästiin lähes pohjois-etelä -suunnassa kahdessa kohdassa paksuna kerroksena. Alueen länsireunassa näkyi kaksi mahdollista haudan jälkeä, toinen melko epäselvä, toinen mahdollinen haudan jalkopää pituudeltaan n. 40 senttiä ja leveydeltään n. 25 senttiä.

Seuraavaksi keskityttiin tutkimaan tarkemmin palaneen puun alueita sekä ryhdyttiin syventämään kaivausalueen itäosaa noin metrin matkalta (kartat 2 ja 3), kappelin itäseinustan kohdalta. Jos seinälinjaa leikkaisivat haudat, olisivat ne helpommin itä-länsi -suuntaisena havaittavissa ja suhteista voitaisiin tehdä päätelmiä. Palaneista puista 1 ja 2a otettiin näytteet. Puu 2a jatkui etelään päin ja sen alta paljastui toinen kerros puuta, joka nimettiin puuksi 2b. Siitä piirrettiin myös yksityiskohtakartta (kts. kartta 7) ja otettiin

näyte. Helena Edgren arveli puiden liittyvän kappelin lattiarakenteisiin, olevan lattiavasoja. Puiden alapinta ei ollut yhtä hiiltynyt kuin niiden yläpinta ja puiden 2 a ja b välissä oli ohut hiekkakerros. Puun 2b alta tuli vielä ohuempi kolmas puukerros. Löydöistä tässä vaiheessa mainittakoon, että sulanutta ja sulamatonta lasia esiintyi edelleen. Syvennetystä itäosasta tuli esiin hautoja. Alueen pohjoispäässä esiin tuli puuta, joka tulkittiin arkun kanneksi. Sen eteläpuolella oli hautaus (hauta 1), jossa oli hyvin säilyneitä jalkojen luita. Alueella oli havaittavissa kaksi arkun reunaa (kts. kartta 3). Eteläpäässä oli mustan maan vyöhyke, jonka itäpäästä tuli keskittyneesti sulanutta lasia.

Itäosaa syvennettäessä oletetun arkun kannen alta tuli esiin puhdasta maata. Arkun kansi ja hauta 1 eivät liittyne toisiinsa, vaan Helena Edgren arveli kannen joutuneen paikalleen myöhemmin. Haudan 1 eteläpuolelta paljastui kaksi hautausta, haudat 2 ja 3 sekä niiden arkkujen reunat (kts. kartta 4). Hautausten välillä oli puhdasta hiekkaa. Mitään selkeitä merkkejä seinälinjan sijainnista ei ollut havaittavissa. Haudoista otettiin luu- ja puunäytteitä. Luiden noston jälkeen oli alueen syvyys n. 40 senttiä. Jäljellä ollut tumma maa kaivettiin, kunnes puhdas pohjasora tuli näkyviin.

Seuraavaksi tutkittiin kaivausalueen eteläsakara, jonka eteläpäässä oli selkeästi havaittavissa kappelin seinälinja (kartta 5). Aluksi maa eteläseinän kivien ympärillä näytti puhtaalta, mutta muuttui kivien eteläpuolella sekoittuneeksi. Kivien pohjoispuolelta tuli esiin hautaus, hauta 4. Syvennetyn eteläosan pohjoispäästä tuli esiin lisää hautauksia; luoteisreunasta hauta 5, jossa oli jäljellä arkun kansipuuta, sen alapuolelta länsireunasta hauta 6, jossa oli jäljellä melko hyväkuntoista arkun puuta. Osittain haudan 5 alla oli hauta 7. Tässä vaiheessa havaittiinkin, että alueella oli kaksi hautakerrosta, joiden välillä oli puhdasta maata. Lisäksi Tiina Jäkärä huomioi, että hautaukset kappelin sisällä olivat matalammalla (n. 40 senttiä) kuin kirkkomaalla esim. vuonna 1994 kaivetulla alueella. Edellämainittujen hautausten lisäksi koillisnurkassa havaittiin esiin pistäviä luita eli mahdollinen hauta 8 sekä pohjoispäässä olevan ison kiven eteläpuolella itä-länsi -suuntaisia jalan luita eli hauta 9, jonka yläosa oli jäänyt osittain haudan 6 alle. (kts. kartta 5 sekä hautojen sijaintikartta 9). Hautojen 7 ja 9 alta tuli esiin puhdas maa. Tämän jälkeen alue täytettiin ja kulmapaalut jätettiin paikoilleen. Kaivamattomaan osaan levitettiin ennen täyttöä harsokangasta.

Löydöistä merkittävimpiä ovat rahat, joita tämän vuoden kaivauksilta saatiin ilahduttavan paljon. Osalle rahoista saatiin tarkat sijaintitiedot (kts. kartta 8 rahojen levinnästä), osa löytyi jätemaan joukosta detektorin avulla. Vanhin raha ajoittuu 1300-luvun lopulle - 1400-luvun alkuun. Rahojen, lasimateriaalin ja otettujen näytteiden analysointi tulee tarjoamaan uutta tietoa kappelista.

ALUE XVIII

Alue XVIII, joka oli 10 metriä pitkä ja metrin leveä koeoja, avattiin alueesta II noin seitsemän metriä koilliseen. Alue sijaitsi alueen II yhteydessä kuvaillussa luode-kaakko -suuntaisessa rinteessä. Ko. rinnettä haluttiin tutkia tarkemmin sen kerrosjärjestyksen selvittämiseksi ja vertailuksi alueelle II. Koska aluetta ei saatu aivan koordinaatiston suuntaiseksi (kts. mittaukset), päätettiin löydöt merkitä tasokarttaan (kts.

tasokartta 1). Alueen kulmapaalut mitattiin takymetrillä ja niiden koordinaatit ovat x 826,13 y 4807,47 / x 826,02 y 4808,46 / x 835,99 y 4808,19 ja x 835,94 y 4809,22.

Turpeen poiston jälkeen erityisiä värieroja ei ollut vielä havaittavissa. Turve- ja humuskerroksen paksuus vaihteli alueen eri osissa. Kun aluetta syvennettiin noin viisi senttiä, oli osassa aluetta maa edelleen humuksen sekaista. Selvimmin tummaa maata oli havaittavissa alimmassa eli kaakkoisimmassa ruudussa. Alueen kaivamista jatkettiin viisi senttiä tasoon 1. Alueen yläosa oli jo tässä vaiheessa lähes kokonaan puhdasta hiekkaa. Yläosa oli myös selvästi kivisempää, verrattavissa samalla korkeudella olevaan alueeseen II. Suurimmat kivet olivat töyräällä, josta rinne jyrkimmin laski kaakkoon. Ylimmässä eli luoteisimmassa ruudussa ollut iso kivi oli haljennut ja koko alueelta löytyi joitakin sirpalekiviä. Tummaa, mahdollista likamaata, oli alueen keskiosassa sekä kaakkoisimmassa ruudussa. Tummassa maassa oli havaittavissa joitakin nokiläikkiä, selkein niistä alimmassa ruudussa (kts. tasokartta 1). Tässä vaiheessa alueelta tulivat ensimmäiset löydöt; muutamia palaneen luun paloja, osa eläimen leukaluusta, rautaesineen katkelma sekä toisesta päästään lähes ehjä hioinkiven katkelma.

Tason 1 piirtämisen jälkeen kaivettiin noin viisi senttiä tasoon 2. Tumma maa alueen yläosassa hävisi ja sieltä paljastui puhdas hiekka. Joitakin palaneen luun paloja tuli ko. alueelta. Myös alueen muissa osissa puhdasta hiekkaa tuli enemmän näkyviin. Tummaa maata oli edelleen alueen keskiosassa ja alimmassa eli kaakkoisimmassa ruudussa, jossa oli myös tasossa 2 edelleen havaittavissa nokisempi läikkä. Kohdasta ei tullut kuitenkaan mitään löytöjä. Keskiosassa maan väri tumman maan alueella oli paikka paikoin lähinnä tuhkanharmaa.

Tason 2 piirtämisen jälkeen käytiin tumman maan alueet läpi lastalla. Puhdas hiekka tuli näkyviin noin viiden sentin kaivamisen jälkeen. Isojen kivien alapuolelta, josta rinne jyrkimmin laski, tuli löytöinä hioinkiven katkelma sekä palamatonta tai erittäin huonosti palanutta luuta. Turpeen pinnasta mitattuna aluetta kaivettiin noin 15-20 senttiä. Alue täytettiin ja kulmapaalut jätettiin paikalleen.

Havainnot alueelta XVIII jäivät melko vähäisiksi; ihmistoiminnan merkkejä alueella kuitenkin oli. Tumman maan alueen ja löytöjen levinnän välillä ei kuitenkaan ole selvää vastaavuutta (kts. tasokartta 1). Tumman maan voinee tulkita likamaaksi, mutta yhtenäisestä kulttuurikerroksesta ei voi puhua. Nokisissakin paikoissa hiiltä oli hyvin vähän.

ALUE XIX

Alue XIX sijaitsi noin 8 metriä kaakkoon vuoden 1994 kaivausalueesta XI, havupuita ja varpukasveja mm. mustikkaa kasvavassa, rantaa kohti laskevassa rinteessä. Alueen koillispuolella maasto oli kallioista ja kaakkois- ja eteläpuolella rinne laski jyrkemmin muodostaen pienehkön terassin. Paikka otettiin tutkimuksen kohteeksi metallinilmaisimella löytyneen pronssiharkon ja sen yhteydessä havaitun erittäin tumman maan takia (kts. prospektointi).

Alueen paalutuksessa ja avaamisessa tuottivat ongelmia ympärillä kasvaneet suuret puut, joiden juuret risteilivät kaivausalueelle. Koska puiden kaadosta ei oltu sovittu maanomistajan kanssa, päätti Torsten Edgren olla poistamatta niitä ja alueelle tulevia juuria ei myöskään aluetta kaivettaessa katkaistu. Alueelta poistettiin turve 6x2,80 metriä alueelta, koordinaatein ilmaistuna x 896-902 / y 4692-4694,80. Turve- ja humuskerros oli alueella melko paksu, paikoitellen noin 15-20 senttiä. Heti turpeen poiston jälkeen maa oli jo tummaa, paikoin mustaa. Puhdistettaessa aluetta humuksensekaisesta maasta, tulivat jo ensimmäiset löydöt; piitä, joitakin rautaesineen katkelmia, pala vihreää lasia ja katkelma hioinkivestä (KM 28832:72), jonka toisessa pinnassa on kuvio tai matriisi, koostuen pyöreästä syvennyksestä ja sitä ympäröivistä pisteistä. Lisäksi huomioitiin sirpalekiviä ja pientä kivisilppua, jota oli erityisesti alueen länsinurkassa. Sirujen joukossa oli paljon kvartsia sekä joitakin paloja punertavaa porfyyriksi arveltua kivilajia. Huomiota kiinnitti myös se, että jotkut piin paloista olivat pinnaltaan halkeilevia, jotkut osin valkoisia eli ne olisivat olleet kovassa kuumuudessa. Alueen ylä- eli luoteisosa (ruudut x 900-902 / x 4692-4694,80) osoittautui turpeen poiston jälkeen kallioksi, joka puhdistettiin näkyviin. Kallionkin alueelta tuli sen koloista tummaa maata ja piinpaloja. Puhdistuksen jälkeen koko alue näytti hyvin tummalta, tosin osaksi vielä humuksen sekaiselta. Ko. taso 1 valokuvattiin ja siitä tehtiin vaaituskartta (kts. pintavaaituskartta).

Kerrosta 2 aloitettaessa maa päätettiin seuloa. Lisäksi syvennettiin vain osa alueesta eli koordinaatein ilmaistuna x 896-900 ja y 4693-4694,80. Seulan käyttö osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi, koska esimerkiksi kerroksesta 2 seulasta saatiin rahan katkelma. Maa oli edelleen erittäin tummaa ja osin nokista (pientä hiilihippua sisältävää) varsinkin pronssiharkon löytöpaikan ympärillä. Siinä maa oli myös selkeästi kovempaa kaivaa. Muuallakin maa oli värjäytynyttä, väriltään lähinnä tummanruskeaa hiekkaa. Maa oli paikoitellen kovaksi pakkautunutta ja väriltään ruosteista. Kerroksesta 2 löytyi joitakin rautaesineen katkelmia, keskittyneimmin paalun 898/4694 ympäriltä (merkitty tasokarttaan 2). Lisäksi kerroksesta 2 tulivat ensimmäiset lasihelmen katkelmat sekä pronssiesineiden katkelmat. Piitä saatiin jokaisesta ruudusta, osa paloista oli palaneita. Noin 5 sentin kaivamisen jälkeen alue siistittiin ja taso 2 piirrettiin sekä valokuvattiin.

Kaivamista jatkettiin noin 5 senttiä alaspäin. Tilanne maan värien ja laadun suhteen muuttui siten, että laajemmalla alueella tuli esiin tummanruskeaa, värjäytynyt hiekka. Alueen länsireunassa profiiliin vieressä oli vaaleampi alue savensekaista hiekkaa, joka oli osin näkyvässä jo tasossa 2. Profilissa näkyi savisen hiekan kuopanne sekä pieni kivinen kohouma. Mahdollisesti kyseisen muodostuman on aiheuttanut kaatuneen puun juurakko, ainakin se muistutti erittäin paljon vuoden 1993 kaivausalueen VIII rakennetta 1, joka tulkittiin vastaavaksi. Löytöinä tuli edelleen piitä ja paljon rautafragmentteja, tason 2 keskittymän jatkuessa myös tasoon 3. Siistimisen jälkeen taso 3 piirrettiin (kts. tasokartta 3).

Kerrosta 4 (noin 5 senttiä) kaivettaessa alkoi maa alueen keski- ja kaakkoisosissa osin muuttua puhtaaksi. Edelleen pronssiharkon löytöpaikka oli kovaa ja pienikivistä. Eri puolilla aluetta tosin oli kovia kohtia, jotka olivat väriltään ruosteensuskeita. Tällaisesta kohdasta otettiin maanäyte ja FT Terttu Lempiäinen arveli siihen uuttuneen rautaa, joka olisi sitonut maan kovaksi kerrokseksi. Myös alueen keskiosassa maa oli kivistä. Keskiosan koillisreunassa olevan suuren kiven (näkyvä tasokartoissa) ympärillä oli joitakin,

mahdollisesti kuumuudessa haljenneita kiviä. Tasoon 4 päästäessä tumma, nokisempi maa rajoittui alueen luoteisosaan. Kerroksessa 5 (noin 5 senttiä) pronssiharkon löytöpaikan ympärillä maa oli kovaa ja karkeaa sekä likaista. Ruskean värjäytyneen hiekan alue pieneni edelleen; selvimmin värjäytynyttä oli alueen itäinen nurkkaus. Läheltä etelänurkkaa löytyi useita paloja punaista hiekkakiveä, jota on havainnointu myös muilla kaivausalueilla. Mahdollisen puunkaaton kohdalla oli edelleen vaaleaa, savista hiekkaa. Ko. kohdasta kivien alta paljastuikin kolo, joka liittyy puun juuriin. Kerroksista 4 ja 5 löytyi edelleen useita keskittyviä rautaa sekä piitä. Mielenkiintoinen oli kerroksesta 5 löytynyt pala meripihkaa sekä kerroksen 4 lasihelmien katkelmat. Kerrokseen 5 tultaessa löydöt alkoivat kuitenkin vähentyä. Eniten löytöjä saatiin itänurkan ruskeasta värjäytyneestä hiekkamaasta. Tasot 4 ja 5 valokuvattiin.

Kerroksessa 6 maa alueen kaakkoisosassa muuttui puhtaammaksi. Pronssiharkon löytöpaikalla oli kallion rajaama pyöreähkö vyöhyke, jossa maa oli edelleen kovaa ja muuttui väriltään punaruskeaksi (kts. tasokartta 6). Alueen keskiosassa hiekka oli puhdasta ja kivisyys väheni. Alueen alaosassa oli värjäytynyttä ruskeaa hiekkaa itänurkassa ja lähellä kaakkoisprofiilia. Ko. alueelta tuli kerroksessa 6 vielä löytöjä; rautaesineen katkelmia ja piitä. Taso 6 piirrettiin ja valokuvattiin.

Kerrosta 7 kaivettaessa ei keskiosan puhdasta hiekkaa enää kaivettu syvemmälle, vaan keskityttiin tutkimaan kerroksessa 6 havaittuja värjäytyksiä. Kaivettaessa syvemmälle edellämainittua kallionkolossa olevaa punaruskeaa värjäytymää, maa oli edelleen hyvin kovaa. Ympäriä alkoi paljastua lisää kalliota. Kovan punaruskean maan alta paljastui kovaa savea, jota oli n. 4-5 cm laatta kallion päällä (noin x 898,80 - 899,43 / y 4694,00 - 4693,70). Savesta otettiin näyte. Saven pinnalla oli haljennutta ja murentuvaa kiviainesta. Itse savi ei kuitenkaan ollut palanut. Savilaattaa poistettaessa jäi vaikutelmaksi, että se olisi tuotu paikanpäälle, koska sen alapinnassa risteili hiusjuuria ja alla oli jonkin verran maata. Saven funktio jäi kuitenkin epäselväksi; ehkä se on tuotu tasaamistarkoituksessa. Yksi pala piitä löytyi savien päältä. Savien alta tuli esiin kallio, pohjimmaisena noin 15x15 cm:n kolo. Itänurkasta tuli vielä joitain rautafragmenttejä ja piin paloja. Runsaan viiden sentin syventämisen jälkeen värjäymä hävisi. Profiilissa oli näkyvissä selvä nokisempi läikkä (kts. profiilikartta). Profiilien piirtämisen jälkeen asetettiin niitä vasten kasviharsoa jatkotutkimuksia ajatellen, alue täytettiin ja osa kulmapaaluista jätettiin paikalleen.

Alueen XIX kulttuurimaata ei saatu rajattua kuin osittain kallioon, koska aluetta ehdittiin kaivaa niin pieni ala. Siitä tullut runsas ja monipuolinen löytöaineisto antoi useita viitteitä käsityötoimintaan (kts. myös kohta löydöt). Ajoittavia tietoja antoivat anglosaksisten rahojen katkelmat; rahat ajoittuvat 990-luvulle - 1000-luvun alkuun.

LÖYDÖISTÄ

Vuoden 1995 löydöt sekä toivat uusia tietoja että vahvistivat vanhoja käsityksiä. Kauppaa alueella on käyty ja tulkinnat alueella harjoitetusta käsityöstä tilapäisine työpajoineen näyttäisivät alueen XIX löytöjen myötä varsin mahdollisilta. Alueen XIX aineisto on monipuolinen; lasia, meripihkaa, rautaa ja pronssia lienee jollakin tavoin käsitelty. Varsinaiset merkit käsittelyprosesseista esim. pronssiroskeet tai merkit raudan

käsittelystä (sintraantunut savi, kuona tai jäännökset ahjosta) jäivät vielä puuttumaan. Niitä olisi kuitenkin odotettavissa, muistaen alueen XIX tuntumasta alueelta XI vuonna 1994 löytynyt rautakuona sekä aiemmat viitteet pronssin valamisesta. Metallin työstöstä viitteitä antaa myös mahdollinen matriisi (KM 28832:72). Rungas rautamateriaali alueella XIX oli pahoin ruostunutta ja näin ollen vaikeasti tunnistettavissa konservoinnin jälkeenkään. Päälimmäiseksi käsitykseksi jää tulkinta uudelleen käsiteltävästä rautaromusta. Suurimmat tunnistettavat ryhmät olivat naulojen ja niittien katkelmat sekä mielenkiintoisena huomiona pari ison rautaesineen teräkatkelmaa, mahdollisesti viikatteesta. Kovaksi pakkautunutta maata pronssiharkon ympärillä (kts. prospektointi) tutkittiin konservoinnin yhteydessä tarkemmin, ajatuksena löytää merkkejä valusta. Mitään erityistä ei löytynyt; maa oli hyvin tummaa, nokista ja kovaksi pakkautunutta. Muuallakin alueella XIX esiintynyt kovaksi pakkautunut maa herätti ajatuksen maalattiasta.

Alueelta XIX löytyi melko runsaasti, noin 575 grammaa piitä, josta osa siis todettiin palaneeksi. Piin tarkempi funktio on allekirjoittaneelle vielä epäselvä; tuluspiksi sitä on melko paljon. Piineksessä on havaittavissa se, että iskupintoja on paljon ja iskujäljet joidenkin palojen reunoissa muistuttavat retusointia. FM Jouko Pukkilan mukaan piitä on voitu käyttää myös juoksuttimena raudanvalmistuksessa. Useissa tapauksissa rautaa ja piitä löytyi yhdessä, joko raudassa oli kiinni piitä tai piin pinnassa oli havaittavissa ruostetta. Joka tapauksessa myös esim. Birkan ja Pavikenin aineistoissa esiintyy melko runsaasti piitä. Oman kysymysmerkkinsä piineiston joukossa tuo mukaan alueelta löytynyt piinuolenkärki (KM 28832:102).

Prospektointilöydöistä ehdottoman kiintoisia olivat hopeakoristeisen miekan kahvaosa (KM 28832:213) ja skandinavinen pronssinen kolmilehtisolkki (KM 28832:208). Miekan kahvassa oli sen koristelun lisäksi kiintoisaa löytökonteksti kahden kiven välissä lähellä turpeen pintaa (kts. myös prospektointi). Skandinavisia kolmilehtisolkkia ei aikaisemmin ole Suomen alueelta löydetty kuin Ahvenanmaalta. Kentällä kiinnitettiin huomiota esineen pintaan, joka näytti kärsineen vaurioita. Konservoinnissa ei kuitenkaan löytynyt mitään esim. palopatinaan viittaavaa. Soljen löytöpaikalle tehdystä koeruudusta löytyi ruudun kokoa ajatellen paljon palanutta luuta (kts. myös prospektointi).

Yleisesti ottaen prospektointilöytöjen jakauma noudattelee pääosin vanhaa rantaviivaa. Tutkimuksen painottuessa itäosiin, saatiin sieltä pääosa uusista prospektointilöydöistä. Kokonaiskuva alkaa myös hahmottua paremmin, koska ennen löydöttömältä näyttäneeltä ns. välialueelta muinaisjäännösalueen keskiosista saatiin muutamia löytöjä (kts. prospektointikartat).

NÄYTTEET

Maanäytteitä otettiin ainoastaan alueelta XIX (kts. lista maanäytteistä). Näytteet olivat kooltaan noin 1,5 litraa. Ne otettiin tumman, nokisen maan ja ruskean värjäytyneen hiekan alueilta eri kerroksista. Maanäytteet toimitettiin Turun yliopiston biologian laitokselle FT Terttu Lempiäisen tutkittaviksi (kts. makrofossiiliraportti). Näytteet eivät sisältäneet merkittäviä kasvijäänteitä, lähinnä vain tavallisessa metsämaassa olevaa aineistoa. Kuten myös vuosien 1993-94 näytteistä on voitu todeta, ei ihmistoiminta Kyrksundetissa kuvastu

paleobotaanisissa näytteissä. Lisäksi alueelta XIX otettiin yksi savinäyte (KM 28832:192) sekä maanäyte, johon oli tarttunut pronssipatinaa (KM 28832:191).

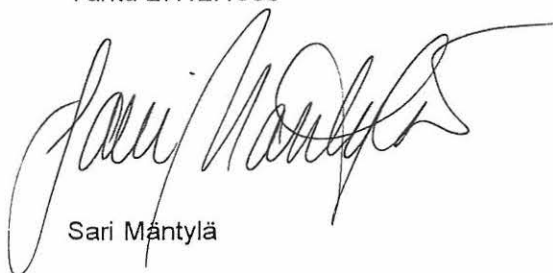
Alueelta XVII (kappeli) otettiin sekä hiili- että puunäytteitä (KM 28832:57-61) ajoituksia varten. Lisäksi otettiin joitakin luunäytteitä haudoista 1-3 (kts. liite luunäytteistä). Ne on tarkoitus tutkia yhdessä vuoden 1994 luunäytteiden kanssa.

LOPUKSI

Tutkimuksia Kyrksundetissa suoritettiin viidettä kesää. Tasokaivauksin on tutkittu noin 333 m², joista noin 51 m² tutkittiin kesän 1995 kaivauksilla. Laajalla prospektointityyppisellä metallinilmaisinkartoituksella on tutkittu arviolta 3 hehtaaria. Tutkimustuloksia on koottu yhteen Henrik Asplundin vuoden 1993 raportissa ja allekirjoittaneen vuoden 1994 raportissa. Kaikesta voidaan päätellä, että Kyrksundetin muinaisjäännös-alue on laajuudeltaan ja monipuolisella, osin harvinaisella, esineistöllään ainutlaatuinen Suomessa.

Tutkimusten jatkuessa lisähuomiota tulee edelleen kiinnittää läntisten ja itäisten löytökeskittymien väliin jäävään alueeseen, josta saatiin joitakin löytöjä esim. rautakirves. Ko. osa muinaisjäännösalueesta oli suunnitelmassa myös koekuopittaa, mutta se jäi tänä vuonna vielä tekemättä ajanpuutteen vuoksi. Koekuopitus antaisi tärkeää lisäinformaatiota, koska vaihteleva turpeen paksuus ja maasto-olosuhteet asettavat omat rajoituksensa metallinilmaisimen käytölle. Alueen maaperästä ja kerrosjärjestyksestä ei ole juuri minkäänlaista tietoa. Myöskään muinaisjäännösalueen laajuutta ei ole täysin selvitetty. Kaivausten koordinaatiston liittäminen valtakunnalliseen järjestelmään on tulevaisuudessa tärkeää. Asian tekee mahdolliseksi alueella tehdyt sillan- ja tienrakennushankkeet, joiden yhteydessä on merkitty valtakunnallisia koordinaattipisteitä Kyrksundetin ylittävän sillan tuntumaan. Kyrksundetin yksittäisistä kaivauskohteista merkittävin lienee tällä hetkellä kaivausalueen XIX kohdalla havaittu kulttuurikerros, jonka tutkimista mittaus- ja koetutkimusten ohella tulisi jatkaa.

Turku 27.12.1995

Sari Mäntylä

MUSTAVALKONEGATIIVIT

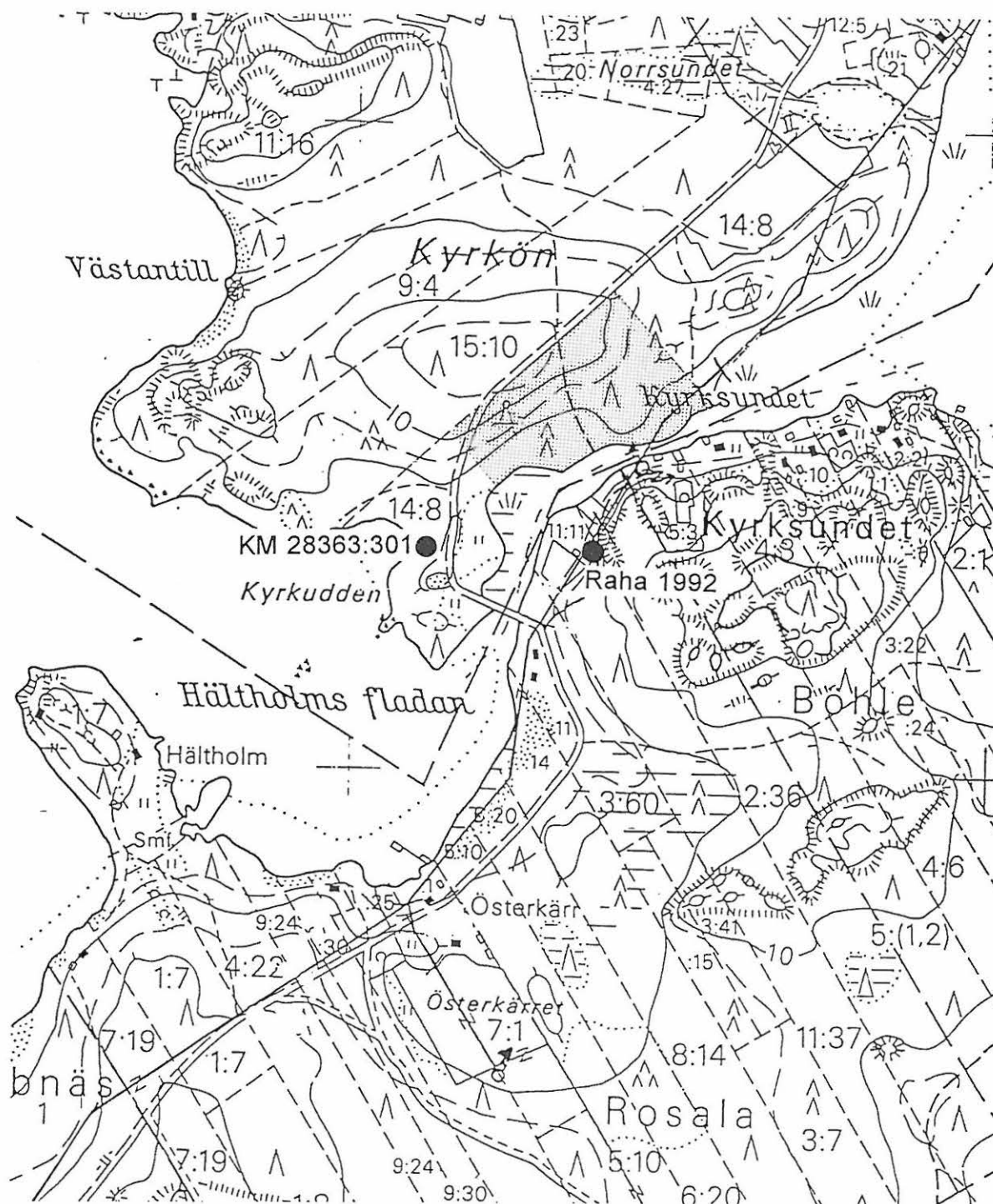
- 100655 Sadekatos pystytysvaiheessa.
- 100656 Alue XVII paalutettuna. Kuvattu lounaasta.
- 100657 Alue XVII paalutettuna. Kappelin muistokiven vieressä piirtäjä Tiina Jäkärä. Kuvattu lounaasta.
- 100658 Alue XVII turpeen poistamisen jälkeen. Etualalla kappelin eteläseinän peruskivet. Kuvattu etelästä.
- 100659 Työkuva alueelta II, kerrosta 1 kaivetaan. Kuvattu lounaasta.
- 100660 Työkuva alueelta II, kerrosta 1 kaivetaan. Kuvattu kaakosta.
- 100661 Miekan kahvan (KM 28832:213) löytöaluetta. Kuvattu lounaasta.
- 100662 Miekan kahvan (KM 28832:213) löytöpaikka. Kuvattu idästä.
- 100663 Alue II tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100664 Alue II tasossa 1. Kuvattu luoteesta.
- 100665 Alue II ympäristöineen. Kuvattu lounaasta.
- 100666 Aluetta XVII (pohjois- ja itäosaa) irtomaan poistamisen jälkeen. Kuvattu koillisesta.
- 100667 Palanutta puuta alueella XVII. Kuvattu lännestä.
- 100668 Alue XVII, kappelin eteläseinän peruskivet. Kuvattu kaakosta.
- 100669 Alue XVIII (koeoja) turpeen poiston ja puhdistuksen jälkeen. Kuvattu kaakosta.
- 100670 Alue XVII. Palanutta puuta alueen ylemmässä osassa. Kuvattu lännestä.
- 100671 Alue XVII. Palanutta puuta alueen ylemmässä osassa. Kuvattu lännestä.
- 100672 Alue XVII. Palanutta (pohjois-etelä -suuntaista) puuta. Kuvattu pohjoisesta.
- 100673 Alue II tasossa 2. Kuvattu kaakosta.
- 100674 Alueen XVIII ylä- eli luoteisosaa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100675 Aluetta XVIII tasossa 1. Alueen keskiosassa olevat suuret kivet. Kuvattu kaakosta.
- 100676 Aluetta XVIII tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100677 Aluetta XVIII tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100678 Alueen XVIII ala- eli kaakkoisosaa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100679 Alueen XVIII ala- eli kaakkoisosaa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100680 Alue XVIII tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 100681 Yleiskuva tutkittavasta rinteestä, jossa sijaitsevat kaivausalueet II ja XVIII. Kuvattu idästä.
- 100682 Kts. edellinen
- 100683 Koeruutu 853,21/4837,52 (miekan kahvan löytöpaikka). Kuvattu lounaasta.
- 100684 Alue XVII, paksua palanutta puuta (2b) alueen ylemmässä osassa. Kuvattu pohjoisesta.
- 100685 Arkeologikoira Miina.
- 100686 Alue XVIII, tasoa 2. Kuvattu kaakosta.
- 100687 Alue XVII, syvennetty itäosa. Pohjoispäädyssä puhdas maa näkyvissä, keskellä arkun reunaa. Kuvattu etelästä.
- 100688 Alue XVII, hauta 2. Kuvattu lounaasta.
- 100689 Alue XVII, itäosa. Pohjoispäädyssä näkyvissä puhdas maa, keskellä hauta 2. Kuvattu koillisesta.
- 100690 Alue XVII. Taustalla museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön työntekijöitä. Kuvattu idästä.
- 100691 Alue XVII, itäosa. Etualalla hauta 3, ylempänä hauta 2. Kuvattu etelästä.
- 100692 Alue XVII, hauta 3. Kuvattu idästä.
- 100693 Alue XVII, hauta 2. Kuvattu idästä.
- 100694 Pronssisoljen (KM 28832:208) löytöpaikalle avattu koeruutu (soljen löytöpaikka ruudun keskellä). Kuvattu luoteesta.
- 100695 Alue XVII, eteläosa. Hautaus (hauta 4) kappelin eteläseinän peruskivien pohjoispuolella. Kuvattu pohjoisesta.
- 100696 Alue XVII, eteläosa. Kappelin eteläseinän peruskivet ja niiden pohjoispuolella hautaus (hauta 4). Kuvattu etelästä.
- 100697 Yleiskuva alueelta XIX turpeen poistamisen jälkeen. Kuvattu länsiluoteesta.
- 100698 Alue XIX, luoteispäädyn kallio. Kuvattu koillisesta.
- 100699 Alueen XIX kaakkois- ja eteläosa turpeen poiston jälkeen. Kuvattu koillisesta.
- 100700 Yleiskuva alueesta XIX turpeen poistamisen jälkeen. Kuvattu koillisesta.
- 100701 Alue XIX ympäristöineen. Kuva otettu vuoden 1994 kaivausalueelta XI käsin. Kuvattu luoteesta.
- 100702 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 1. Kuvattu koillisesta.
- 100703 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 1. Kuvattu koillisesta.
- 100704 Alue XIX, löytökeskittymä rautaa ja piitä kerroksessa 2.
- 100705 Alue XIX tasossa 2. Kuvattu luoteesta.

- 100706 Alue XIX tasossa 2. Kuvattu luoteesta.
100707 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 2. Kuvattu koillisesta.
100708 Aluetta XIX (896-900/4693-4694,80) tasossa 2. Kuvattu koillisesta.
100709 Alue XIX. Rautakeskittymää kerroksessa 3.
100710 Alue XIX tasossa 3. Kuvattu luoteesta.
100711 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 3. Kuvattu koillisesta.
100712 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 3. Kuvattu koillisesta.
100713 Alue XVII, eteläosa. Puhtaan maan raja näkyy hautausten välissä. Kuvattu lännestä.
100714 Alue XVII, eteläosa. Länsireunassa arkun reunoja näkyvissä. Kuvattu lännestä.
100715 Alue XIX, taso 4. Kuvattu luoteesta.
100716 Alue XIX, taso 4. Kuvattu luoteesta.
100717 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 4. Kuvattu koillisesta.
100718 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 4. Kuvattu koillisesta.
100719 Alue XVII, eteläosa. Haudan 7 luut. Kuvattu pohjoisesta.
100720 Alue XVII, eteläosa. Kuvattu pohjoisesta.
100721 Työkuva alueelta XIX.
100722 Yleiskuva tutkimusalueesta. Taustalla kaivetaan alueella XIX, etualalla paikka, jossa oli vuoden 1994 alue XI. Kuvattu lännestä.
100723 Rinnettä, jota tutkittiin vuoden 1992 kaivauksilla. Kuvattu lännestä.
100724 DI Ilkka Penttinen ja metallinilmaisin.
100725 Työkuva alueelta XIX. Maata seulotaan.
100726 Alue XIX tasossa 6. Kuvattu luoteesta.
100727 Alue XIX tasossa 6. Kuvattu luoteesta.
100728 Alue XIX. Kova maa, jonka alta paljastui kallionkolossa kova savikerros (pronssiharkon löytö-alue). Kuvattu koillisesta.
100729 Alue XIX. Kallionkolo alueen pohjoisnurkassa, jossa kova savilaatta. Kuvattu kaakosta.
100730 Kts. edellä. Kuvattu lännestä.
100731 Kts. edellä. Kuvattu ylhäältä luoteesta.
100732 Alue XIX, osa koillisprofiilia. Kuvattu lounaasta.
100733 Alue XIX, osa kaakkoisprofiilia. Kuvattu luoteesta.

DIAPOSITIIVIT

- 32788 Johannes Edgren kokoaa sadekatosta.
- 32789 Työkuva alueelta II, kerrosta 1 kaivetaan. Kuvattu lounaasta.
- 32790 Työkuva alueelta II, kerrosta 1 kaivetaan. Kuvattu kaakosta.
- 32791 Alue XVIII (koeoja) paalutettuna. Kuvattu kaakosta.
- 32792 Miekan kahvan (KM 28832:213) löytöpaikka. Kuvattu idästä.
- 32793 Miekan kahvan (KM 28832:213) löytöaluetta. Kuvattu lounaasta.
- 32794 Alue II tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 32795 Alue II tasossa 1. Kuvattu etelästä.
- 32796 Alue II ympäristöineen. Kuvattu lounaasta.
- 32797 Alue XVIII turpeen poiston ja puhdistuksen jälkeen. Kuvattu kaakosta.
- 32798 Alueen XVIII ylä- eli luoteisosa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 32799 Alueen XVIII keskiosassa olevat suuret kivet. Taso 1. Kuvattu kaakosta.
- 32800 Alueen XVIII ala- eli kaakkoisosaa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 32801 Alue XVIII, taso 1. Kuvattu kaakosta.
- 32802 Alueen XVIII ala- eli kaakkoisosaa tasossa 1. Kuvattu kaakosta.
- 32803 Yleiskuva tutkittavasta rinteestä, jossa sijaitsevat kaivausalueet II ja XVIII. Kuvattu idästä.
- 32804 Kts. edellinen.
- 32805 Koeruutu 853,21/4837,52 (miekan kahvan löytöpaikka). Kuvattu lounaasta.
- 32806 Kts. edellinen.
- 32807 Työkuva alueelta XVII (kappeli). Kuvassa FT Helena Edgren sekä kaivajat Henrik Edgren ja Petri Räsänen.
- 32808 Aluetta XVIII tasossa 2. Kuvattu kaakosta.
- 32809 Kts. edellinen.
- 32810 Keskustelua löytöpaikan ympärillä, mukana TV- uutisten toimittajat.
- 32811 Aluetta XVIII täytetään. Kuvattu etelästä.
- 32812 Charlotta Berlin kaivaa pronssisoljen (KM 28832:208) löytöpaikalla. Kuvattu koillisesta.
- 32813 Alue XVII. Taustalla museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön työntekijöitä. Kuvattu idästä.
- 32814 Kaivajat Johannes Edgren ja Joachim Jankes rakentavat seuraa.
- 32815 Alue XIX turpeen poiston jälkeen. Kuvattu luoteesta.
- 32816 Alueen XIX luoteispäädyn kallio. Kuvattu koillisesta.
- 32817 Aluetta XIX turpeen poiston jälkeen. Kuvattu luoteesta.
- 32818 Pronssisoljen (KM 28832:208) löytöpaikalle avattu koeruutu. Kuvattu koillisesta.
- 32819 Kappelialuetta. Avattava kaivausalue XVII muistomerkin takana. Kuvattu etelälounaasta.
- 32820 Alue XVII ennen turpeen poistoa paalutettuna. Kuvattu etelästä.
- 32821 Työkuva alueelta XVII. Henrik Edgren on latan kanssa kappelin kiintopisteellä muistokiven vieressä.
- 32822 Työkuva alueelta XVII. Pintavaaaitusta suorittamassa Tiina Jäkärä ja Petri Räsänen.
- 32823 Työkuva alueelta XVII. Turpeen poistoa.
- 32824 Työkuva alueelta XVII. Turpeen poistoa.
- 32825 Työkuva alueelta XVII. Turpeen poistoa.
- 32826 Työkuva alueelta XVII. Henrik Edgren ja Petri Räsänen avaavat aluetta. Kuvattu etelästä.
- 32827 Alueella XVII olevat kappelin eteläseinän peruskivet pintamaan poistamisen jälkeen. Kuvattu idästä.
- 32828 Alue XVII turpeen poistamisen jälkeen. Etualalla eteläseinän peruskivet. Kuvattu etelästä.
- 32829 Alueen XVII ylempää osaa turpeen poistamisen jälkeen. Kuvattu etelästä.
- 32830 Alue XVII. Palanutta puuta alueen ylemmässä osassa. Kuvattu lännestä.
- 32831 Aluetta XVII irtomaan poistamisen jälkeen. Näkyvissä palanutta puuta. Kuvattu idästä.
- 32832 Alue XVII, osittain palaneita puun kappaleita. Kuvattu lännestä.
- 32833 Mahdollinen pronssiharkko (KM 28832:202) maasta noston jälkeen.
- 32834 Alueen XVII eteläosaa irtomaan poistamisen jälkeen. Kuvattu etelästä.
- 32835 Alue XVII. Paksua, pohjois-etelä -suuntaista palanutta puuta. Längisempi eli puu 2a (kartalla).
- 32836 Alue XVII. Molemmat pohjois-etelä -suuntaiset palaneen puun alueet. Kuvattu lännestä.
- 32837 Alue XVII. Palanutta puuta (2b). Kuvattu pohjoisesta.
- 32838 Alue XVII. Yksityiskohta palaneesta puusta 2b.
- 32839 Alue XVII. Palanutta puuta (2b). Kuvattu pohjoisesta.
- 32840 Alue XVII. Palanutta puuta itäosan eteläpäässä.

- 32841 Alue XVII. Yleiskuva itäisestä osasta. Eteläreunassa näkyy palanutta puuta. Taustalla pohjoispäässä mahdollista arkun puuta. Kuvattu ylhäältä lännestä.
- 32842 Alue XVII, itäosa. Hautaa 1 kaivetaan. Kuvattu pohjoisesta.
- 32843 Alue XVII, itäosa. Hauta 1. Kuvattu pohjoisesta.
- 32844 Alue XVII, itäosa. Hauta 1. Kuvattu idästä.
- 32845 Alue XVII, itäosa. Pohjoisreunassa näkyy puhdasta maata, keskellä itä-länsi -suuntainen arkun reuna. Kuvattu lännestä.
- 32846 Alue XVII, yleiskuva itäosasta. Kuvattu ylhäältä lännestä.
- 32847 Alue XVII, itäosa. Haudat 2 ja 3. Kuvattu pohjoisesta.
- 32848 Yleiskuva kappelialueelta. Kaivausalueella vaaitaan. Kuvattu lännestä.
- 32849 Alue XVII, itäosa. Yksityiskohtakuva haudasta 3. Käsivarren luiden jäänteet hautauksen länsiosassa. Kuvattu idästä.
- 32850 Alue XVII, itäosa. Hauta 2. Kuvattu idästä.
- 32851 Alue XVII. Yleiskuva kuvattuna ylhäältä lännestä.
- 32852 Alue XVII. Yleiskuva kuvattuna ylhäältä etelästä.
- 32853 Alue XVII, eteläosa. Hauta 4 eteläseinän peruskivien pohjoispuolella. Kuvassa vasemmalla reisi- ja sääriluu, oikealla olkavarren luun palanen. Kuvattu ylhäältä pohjoisesta.
- 32854 Alue XIX turpeen poiston ja puhdistuksen jälkeen (taso 1). Kuvattu luoteesta.
- 32855 Alue XIX turpeen poiston ja puhdistuksen jälkeen (taso 1). Kuvattu länsiluoteesta.
- 32856 Alue XIX, taso 2. Kuvattu luoteesta.
- 32857 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 2. Kuvattu koillisesta.
- 32858 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 2. Kuvattu idästä.
- 32859 Alue XIX, taso 2. Kuvattu luoteesta.
- 32860 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 3. Kuvattu koillisesta.
- 32861 Alue XIX, alueen keskiosan kiviä tasossa 3. Kuvattu koillisesta.
- 32862 Alue XIX, taso 3. Kuvattu luoteesta.
- 32863 Aluetta XIX tasossa 3. Etualalla kallionkolossa pronssiharkon löytöpaikka. Kuvattu pohjoisesta.
- 32864 Alue XIX, taso 3. Kuvattu itäkaakosta.
- 32865 Alue XIX, taso 4. Kuvattu luoteesta.
- 32866 Yleiskuva alueesta XIX ympäristöineen. Kuvattu luoteesta.
- 32867 Alue XIX, taso 4. Kuvattu luoteesta.
- 32868 Alue XIX, taso 4. Kuvattu luoteesta.
- 32869 Aluetta XIX (898-900/4693-4694,80) tasossa 4. Kuvattu koillisesta.
- 32870 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 4. Kuvattu koillisesta.
- 32871 Kts. edellinen. Kuvattu itäkoillisesta.
- 32872 Alue XIX, taso 6. Kuvattu luoteesta.
- 32873 Alue XIX, taso 6. Kuvattu luoteesta.
- 32874 Aluetta XIX (896-898/4693-4694,80) tasossa 6. Kuvattu etelälounaasta.
- 32875 Alue XIX. Alueen pohjoisnurkassa kovaa punaruskeaa maata, jonka alla kallionkolossa savilaatta. Kuvattu koillisesta.
- 32876 Alue XIX. Em. kallionkolo. Kuvattu kaakosta.
- 32877 Alue XIX. Osa koillisprofiilia. Kuvattu lounaasta.
- 32878 Alue XIX. Osa kaakkoisprofiilia. Kuvattu luoteesta.
- 32879 Alue XVII, eteläosa. Pääkallo ja irrallisia luita. Kuvattu lännestä.
- 32880 Alue XIX. Keskittymä rautaa ja piitä kerroksessa 2. Kuvattu koillisesta.
- 32881 Alue XIX. Keskittymä rautaa ja piitä kerroksessa 2. Kuvattu koillisesta.
- 32882 Alue XVII, eteläosa. Luuta ja sen alla puuta. Kuvattu idästä.
- 32883 Alue XVII, eteläosa. Länsireunassa hyvin erottuvat arkun reunat. Kuvattu lännestä.
- 32884 Alue XVII, eteläosa. Pohjoisprofiilissa olevat sääriluut, joiden alla puuta. Kuvattu pohjoisesta.
- 32885 Alue XVII, eteläosa. Kuvattu pohjoisesta.
- 32886 Alue XVII, eteläosa. Kappelin eteläseinän peruskivien alapuolinen profiili. Kuvattu pohjoisesta.
- 32887 Alue XVII, eteläosa. Hauta 7, ylempänä hauta 5. Kuvattu lännestä.
- 32888 Alue XVII, eteläosa. Haudan 7 puhdas pohja. Kuvattu pohjoisesta.
- 32889 Ylen ykkönen haastattelee DI Ilkka Penttistä 2.8.1995.
- 32890 Alue XVII peitettynä. Kuvattu etelästä.
- 32891 Alue XIX. Kova savilaatta kallionkolossa alueen pohjoiskulmassa. Kuvattu lännestä.

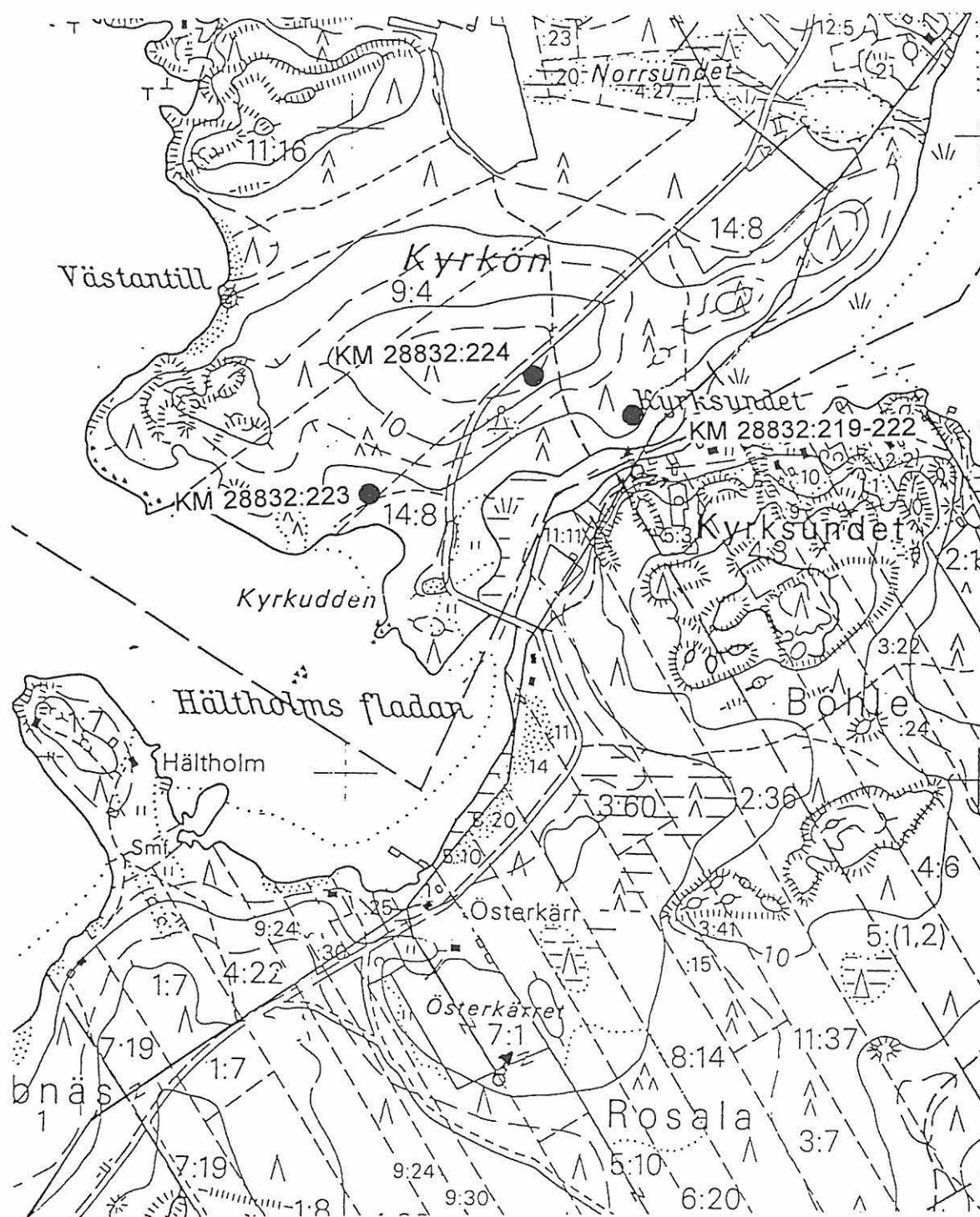
DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Ote peruskartasta 1033 15 A, 1:10 000

Pääasiallinen tutkimusalue varjostettu

Vuonna 1992 löydetty arabialainen hopearaha ja

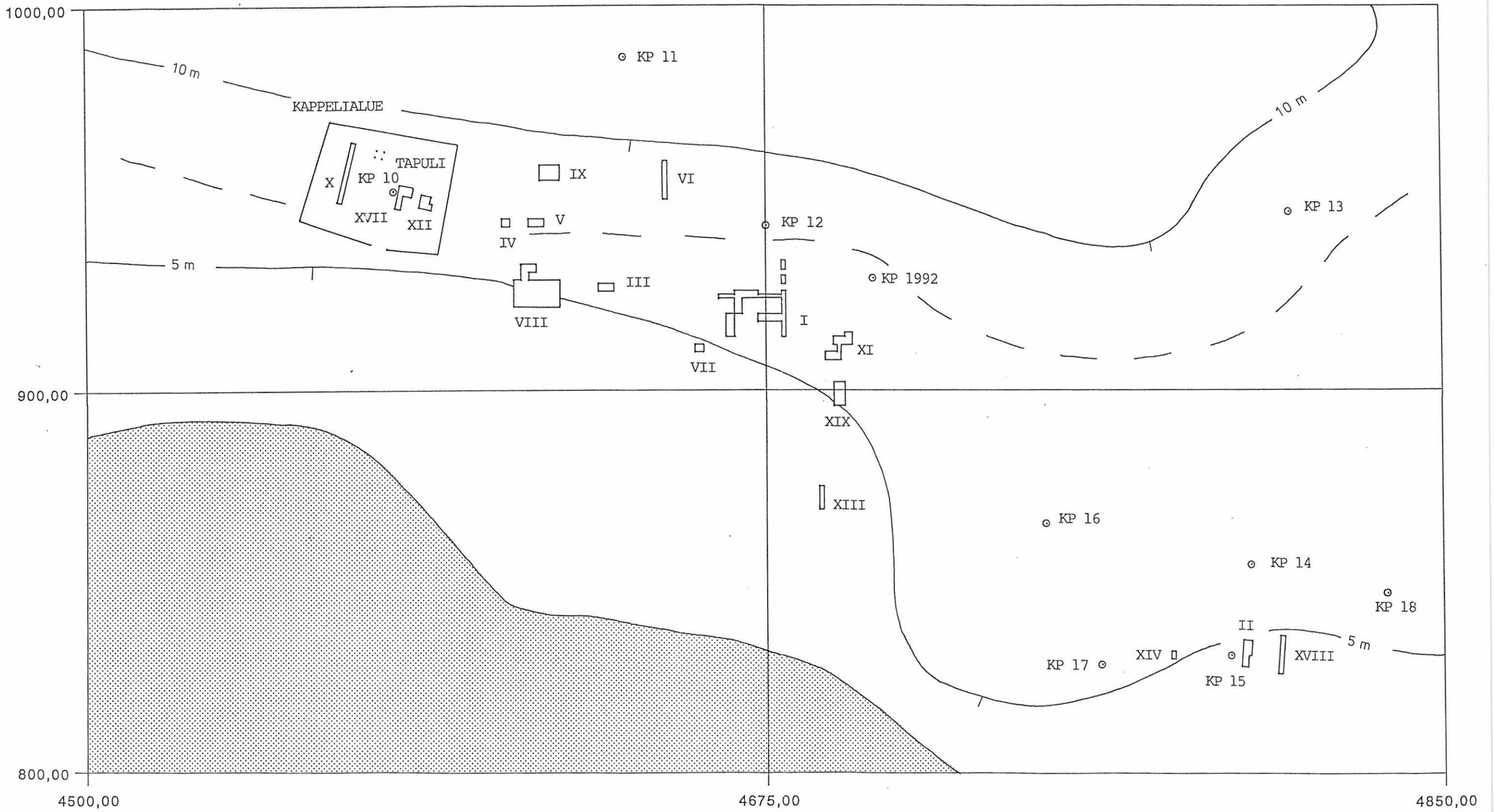
löytö 28363:301 (korjattu sijaintitieto) merkitty pistein

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Ote peruskartasta 1033 15 A, 1:10 000

Koordinaateitta olevat löydöt merkitty pistein

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

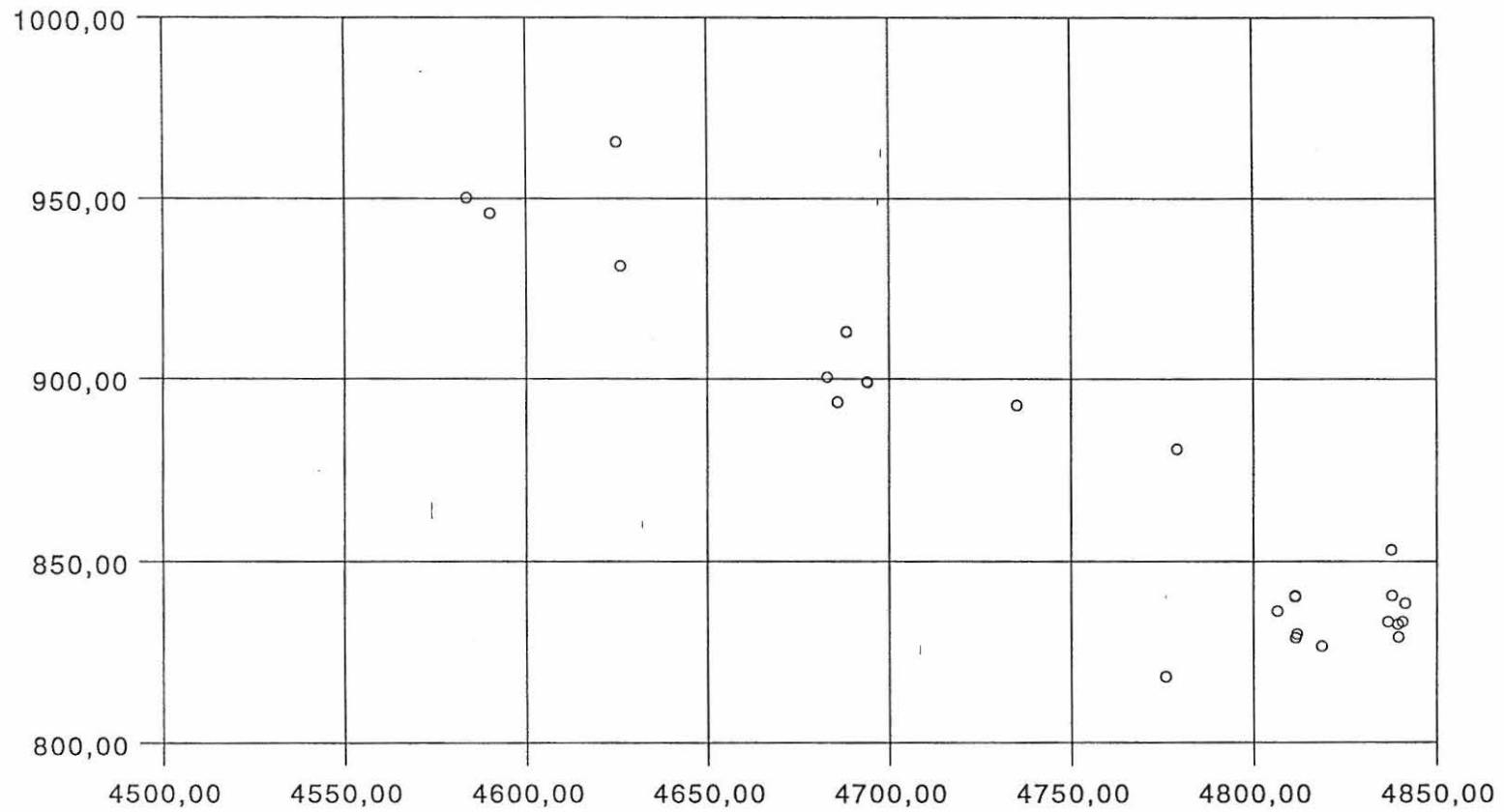
Yleiskartta, 1:1000

Kaivausalueet ja kiintopisteet 1992-1995

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

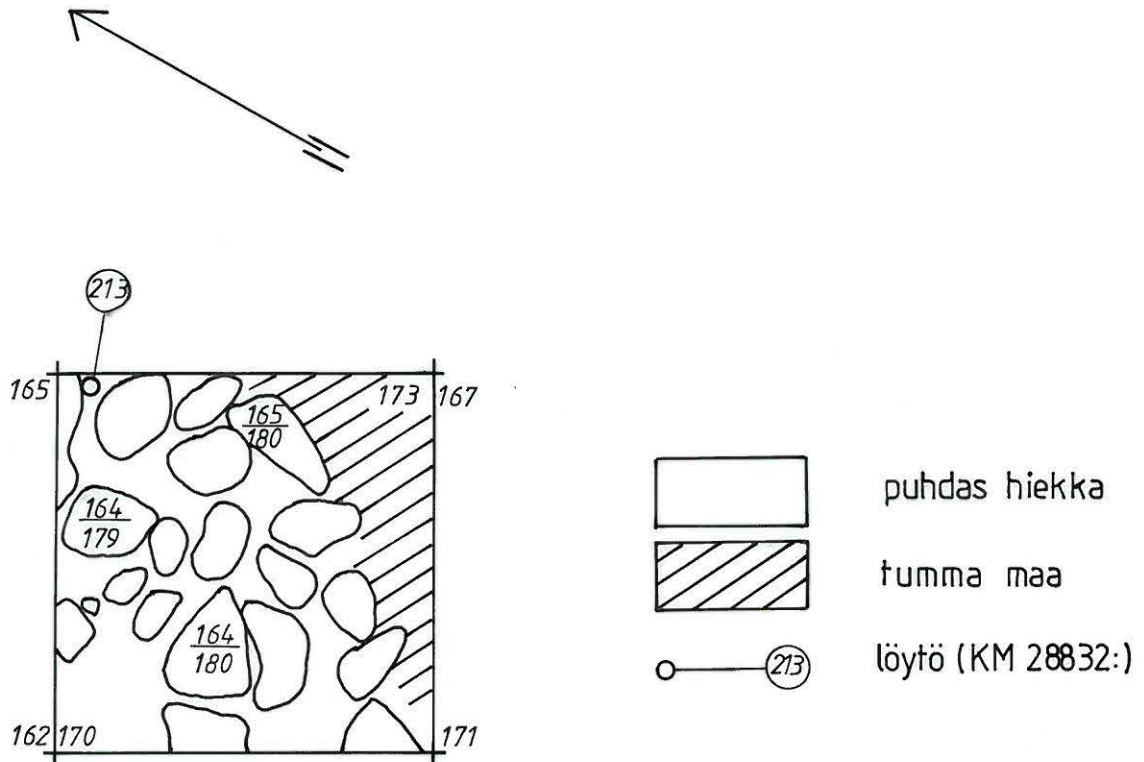
Karttapisteiden koordinaatit

X	Y	Pisteselitys	X	Y	Pisteselitys
914,00	4680,00	Alue I 1992	929,00	4622,00	Alue VIII 1993
914,00	4679,00	Alue I 1992	929,00	4612,00	Alue VIII 1994
918,00	4679,00	Alue I 1992	933,00	4612,00	Alue VIII 1994
920,00	4679,00	Alue I 1992	929,00	4614,00	Alue VIII 1994
918,00	4673,00	Alue I 1992	931,00	4614,00	Alue VIII 1994
920,00	4673,00	Alue I 1992	931,00	4616,00	Alue VIII 1994
924,00	4679,00	Alue I 1992	933,00	4616,00	Alue VIII 1994
925,00	4679,00	Alue I 1992	949,24	4566,05	Alue X 1993
926,00	4679,00	Alue I 1992	949,50	4565,08	Alue X 1993
926,00	4680,00	Alue I 1992	964,78	4569,94	Alue X 1993
928,00	4679,00	Alue I 1992	965,04	4569,00	Alue X 1993
928,00	4680,00	Alue I 1992	908,00	4690,00	Alue XI 1994
930,00	4679,00	Alue I 1992	910,00	4690,00	Alue XI 1994
930,00	4680,00	Alue I 1992	908,00	4694,00	Alue XI 1994
932,00	4679,00	Alue I 1992	910,00	4693,00	Alue XI 1994
932,00	4680,00	Alue I 1992	910,00	4694,00	Alue XI 1994
934,00	4679,00	Alue I 1992	912,00	4692,00	Alue XI 1994
934,00	4680,00	Alue I 1992	912,00	4697,00	Alue XI 1994
925,00	4673,00	Alue I 1992	914,00	4692,00	Alue XI 1994
924,00	4669,00	Alue I 1992	914,00	4695,00	Alue XI 1994
920,00	4669,00	Alue I 1992	915,00	4695,00	Alue XI 1994
926,00	4673,00	Alue I 1992	915,00	4697,00	Alue XI 1994
926,00	4667,00	Alue I 1992	951,41	4586,91	Alue XII 1994
925,00	4667,00	Alue I 1992	950,63	4589,28	Alue XII 1994
925,00	4663,00	Alue I 1992	947,99	4586,21	Alue XII 1994
924,00	4663,00	Alue I 1992	947,29	4589,22	Alue XII 1994
924,00	4667,00	Alue I 1992	948,90	4589,58	Alue XII 1994
920,00	4667,00	Alue I 1992	869,00	4688,00	Alue XIII 1994
920,00	4665,00	Alue I 1992	869,00	4689,00	Alue XIII 1994
914,00	4667,00	Alue I 1992	875,00	4688,00	Alue XIII 1994
914,00	4665,00	Alue I 1992	875,00	4689,00	Alue XIII 1994
827,89	4798,11	Alue II 1992	830,00	4780,00	Alue XIV 1994
827,93	4799,53	Alue II 1992	830,00	4781,00	Alue XIV 1994
830,70	4800,62	Alue II 1995	832,00	4780,00	Alue XIV 1994
830,87	4798,38	Alue II 1995	832,00	4781,00	Alue XIV 1994
834,89	4798,62	Alue II 1995	896,00	4692,00	Alue XIX 1995
834,78	4800,69	Alue II 1995	896,00	4694,80	Alue XIX 1995
926,00	4632,00	Alue III 1992	902,00	4692,00	Alue XIX 1995
926,00	4636,00	Alue III 1992	902,00	4694,80	Alue XIX 1995
928,00	4632,00	Alue III 1992	947,88	4579,95	Alue XVII 1995
928,00	4636,00	Alue III 1992	947,59	4581,43	Alue XVII 1995
943,00	4607,00	Alue IV 1992	951,00	4582,22	Alue XVII 1995
943,00	4609,00	Alue IV 1992	950,63	4584,07	Alue XVII 1995
945,00	4607,00	Alue IV 1992	953,04	4584,64	Alue XVII 1995
945,00	4609,00	Alue IV 1992	953,75	4581,18	Alue XVII 1995
955,00	4617,00	Alue IX 1993	826,02	4808,47	Alue XVIII 1995
955,00	4622,00	Alue IX 1993	826,14	4807,47	Alue XVIII 1995
959,00	4617,00	Alue IX 1993	835,99	4808,19	Alue XVIII 1995
959,00	4622,00	Alue IX 1993	835,94	4809,22	Alue XVIII 1995
943,00	4614,00	Alue V 1992	952,01	4579,93	KP 10
943,00	4618,00	Alue V 1992	986,87	4638,98	KP 11
945,00	4614,00	Alue V 1992	943,11	4675,18	KP 12
945,00	4618,00	Alue V 1992	946,77	4810,62	KP 13
950,00	4649,00	Alue VI 1992	854,84	4800,90	KP 14
950,00	4650,00	Alue VI 1992	830,96	4795,45	KP 15
960,00	4649,00	Alue VI 1992	865,32	4748,75	KP 16
960,00	4650,00	Alue VI 1992	828,55	4762,45	KP 17
910,00	4657,00	Alue VII 1992	847,42	4835,94	KP 18
910,00	4659,00	Alue VII 1992	929,41	4702,70	KP 1992
912,00	4657,00	Alue VII 1992	937,17	4577,81	Muurin aukon länsireuna
912,00	4659,00	Alue VII 1992	964,24	4595,83	Muurin kulma
924,00	4614,00	Alue VIII 1992	970,44	4563,38	Muurin kulma
924,00	4615,00	Alue VIII 1992	945,07	4555,17	Muurin kulma
926,00	4614,00	Alue VIII 1992	935,82	4590,72	Muurin kulma
926,00	4615,00	Alue VIII 1992	962,96	4575,48	Tapulin tukikivi
922,00	4610,00	Alue VIII 1993	961,36	4574,93	Tapulin tukikivi
922,00	4622,00	Alue VIII 1993	960,80	4576,81	Tapulin tukikivi
929,00	4610,00	Alue VIII 1993	962,55	4577,35	Tapulin tukikivi

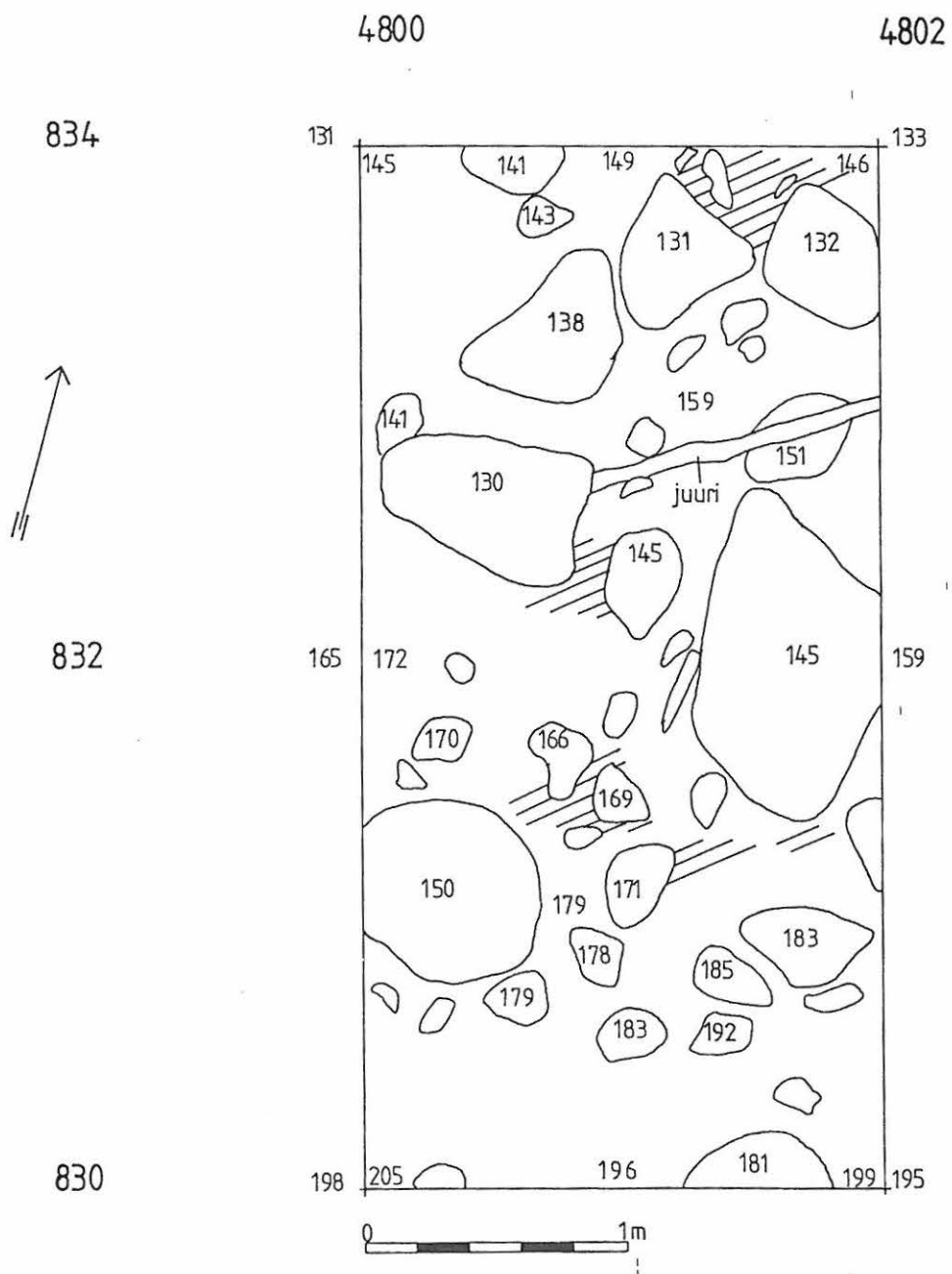

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Prospektointilöydöt 1995, 1:2000

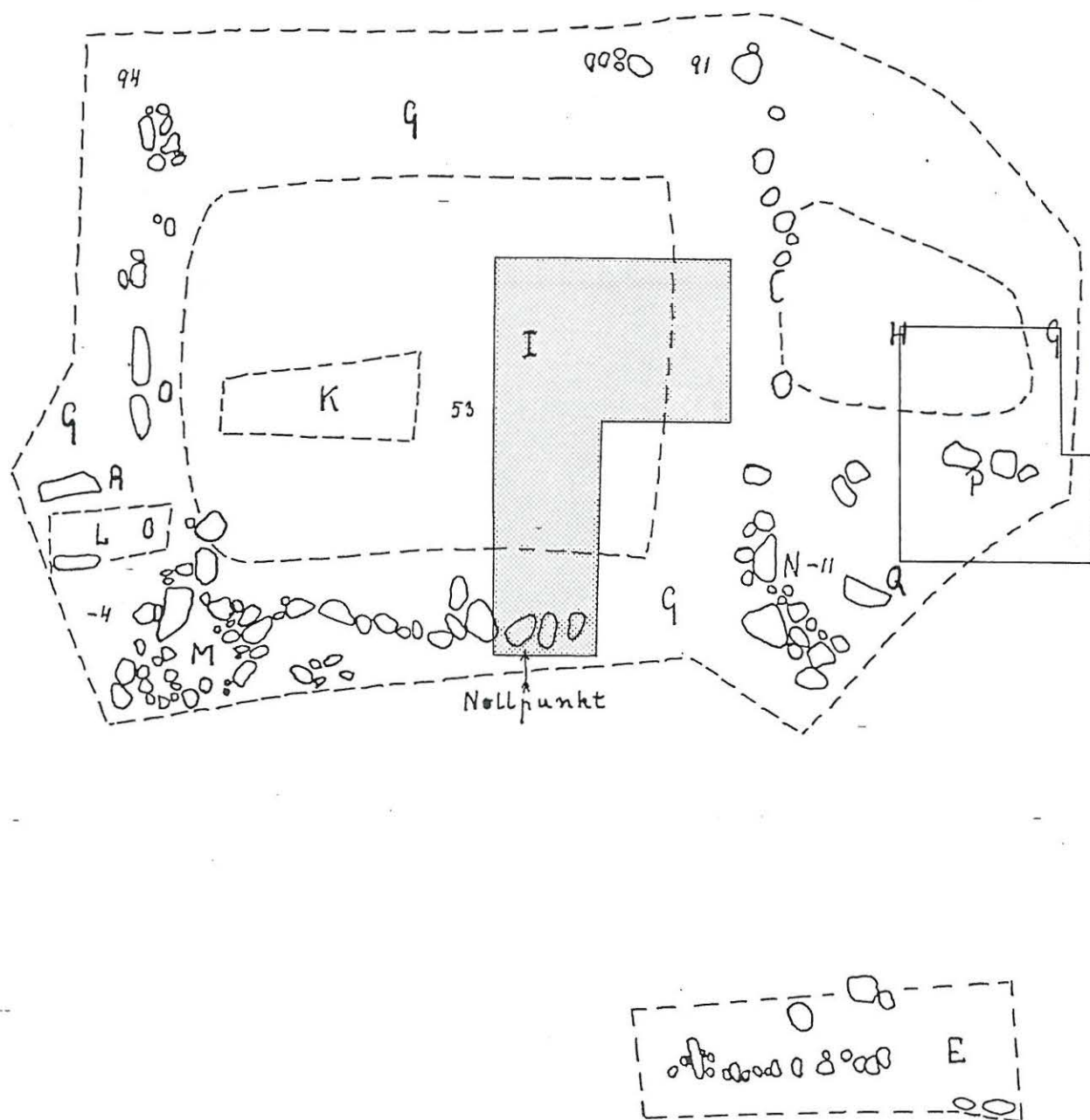

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
KOERUUTU 853,21/4837,52	
kp 9,70 m mpy	1:20
tl 085	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

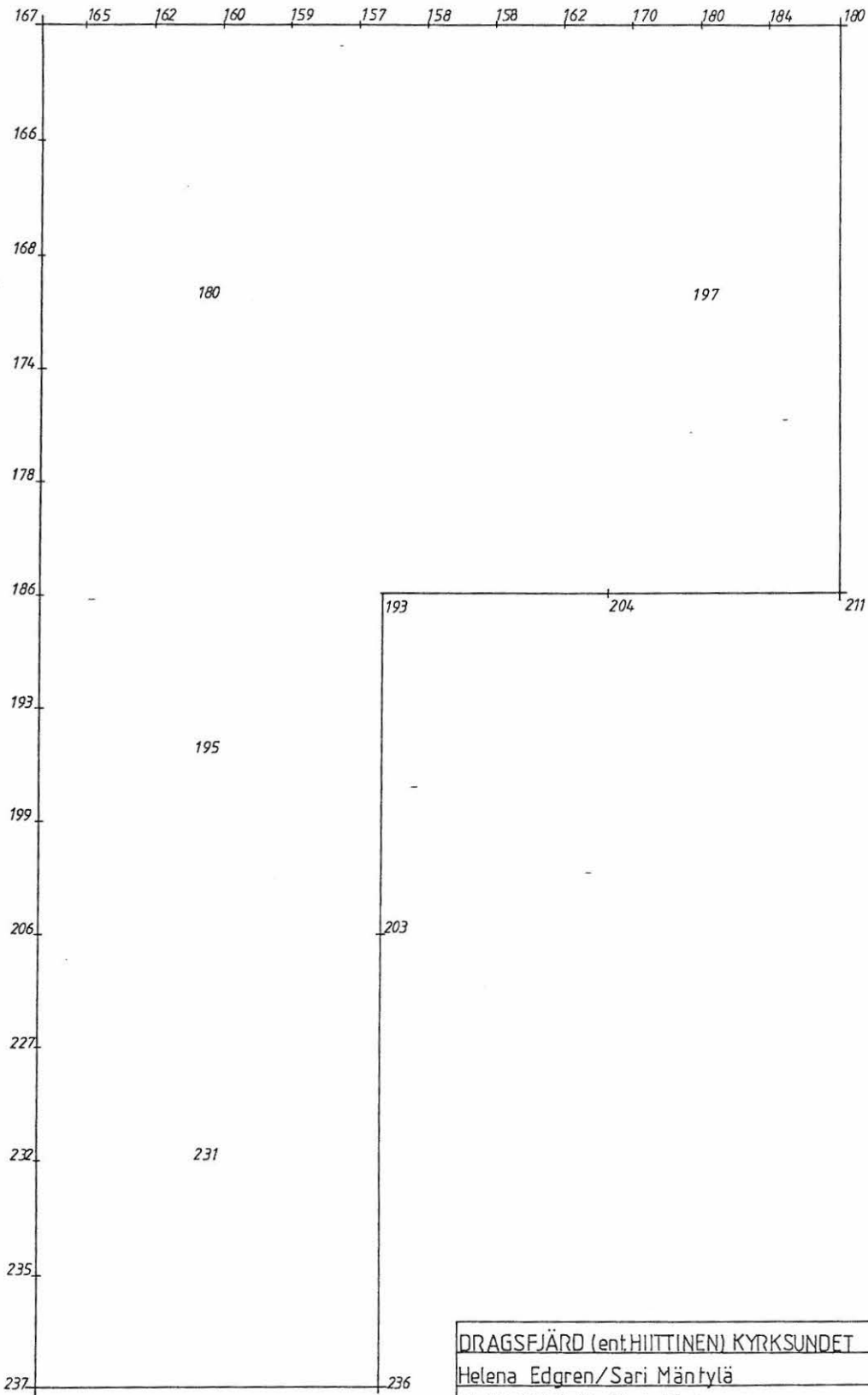
puhdas hiekka
 tumma maa

DRAGSFJÄRD(ent.HIITTINENKYRKSUNDET 1995	
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE II, Taso 1	
kp 6,62 m mpy	4:20
tl 123	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht piirt. TJ	

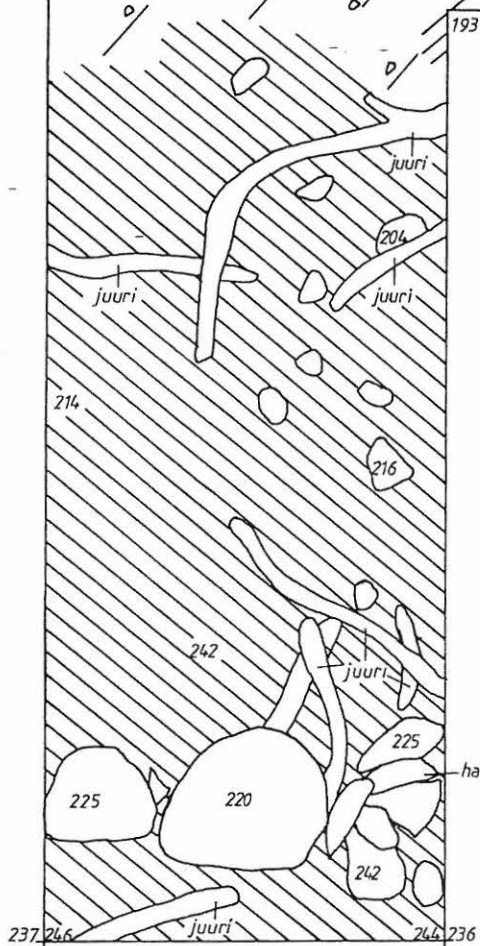
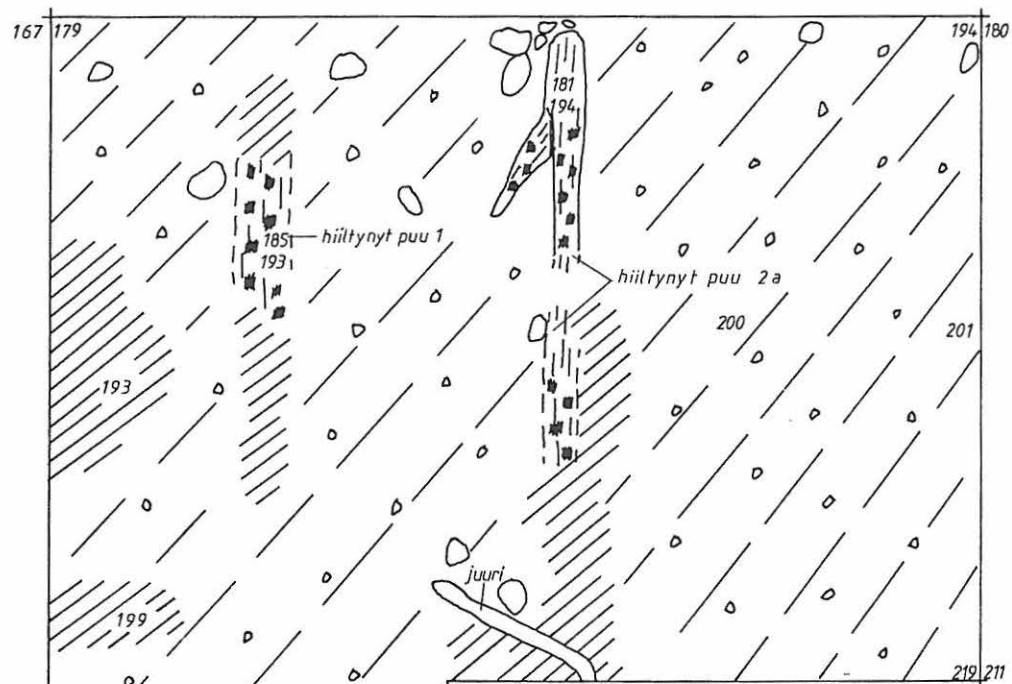

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Ote C.O. Nordmanin kaivauskartasta vuodelta 1939, 1:100
Vuoden 1995 kaivausalue tummennettu

DRAGSFJÄRD (ent.HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 1, Pintavaaitus	
kp 8,02 m mpy	1:20
Hl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

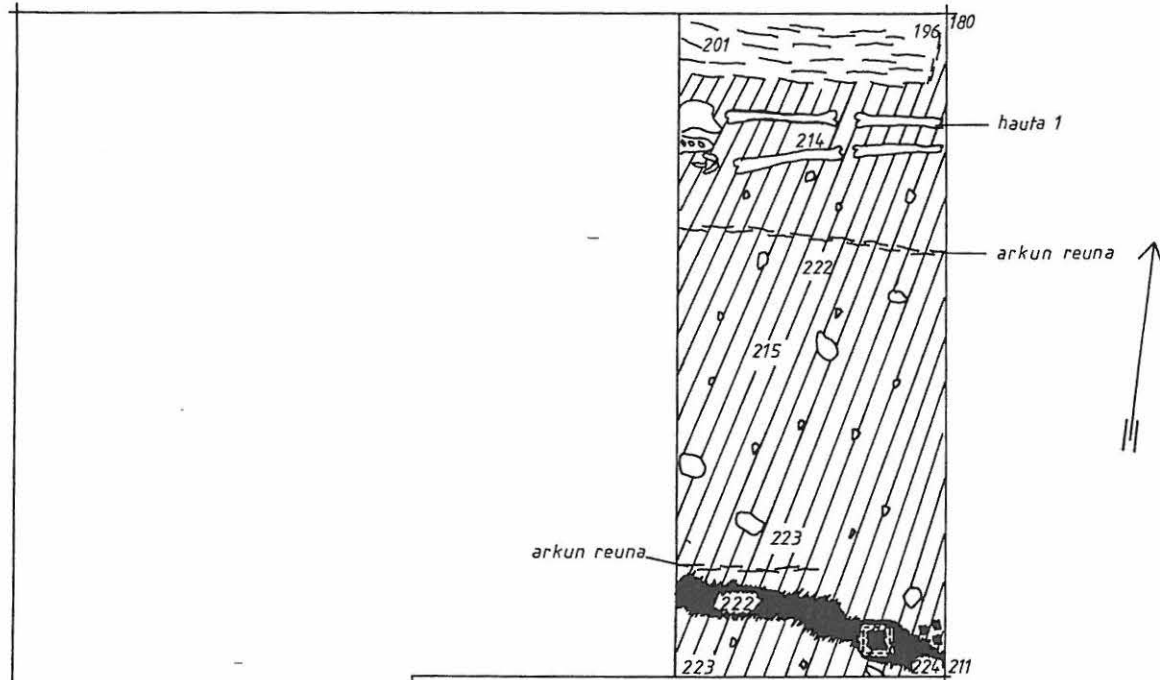
harmaa, kivinen hiekka

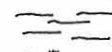
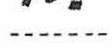

tumma maa

hiekansekainen multamaa

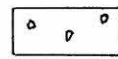
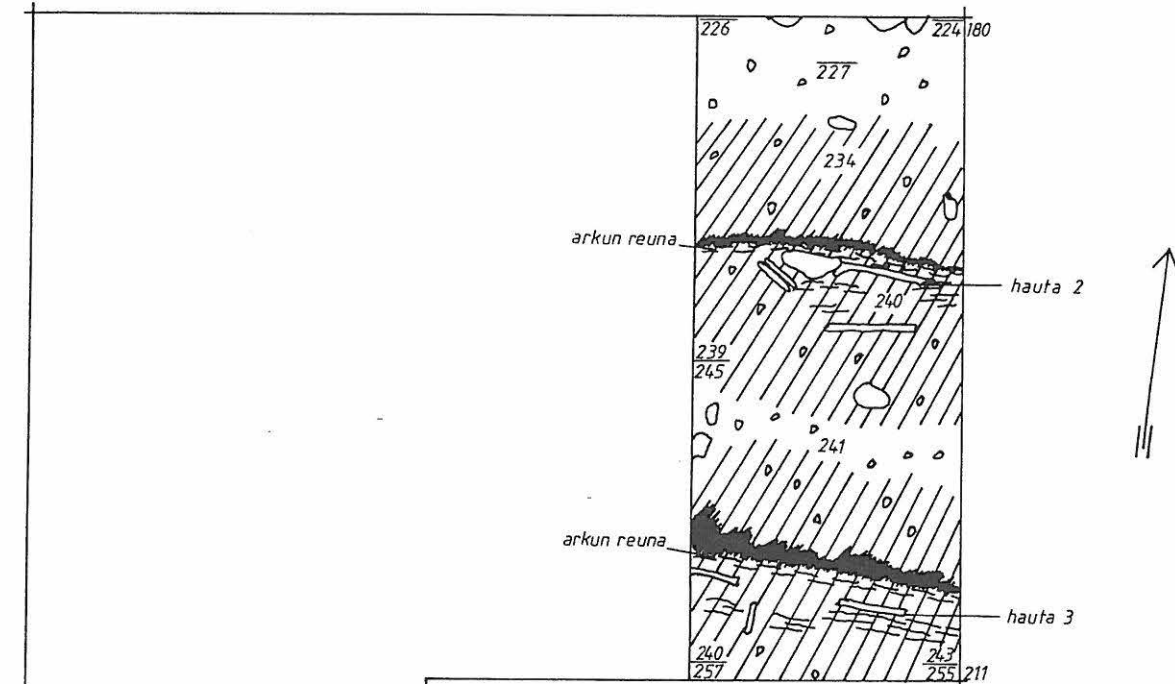
DRAGSEJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 2	
kp 8.02 m mpy	1-20
t1 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
pohj. piirt. TJ	

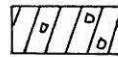
- tumma, kivinen hiekka
- musta maa
- puuta
- hiili
- löytökeskittymä

0 1m

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren / Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 3, Itäosa	
kp 8,02 m mpy	1:20
tl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

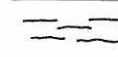
puhdas, kivinen hiekka

tumma, kivinen hiekka

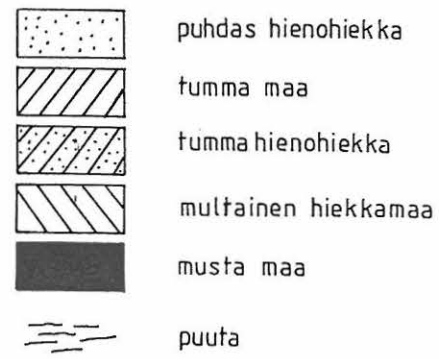
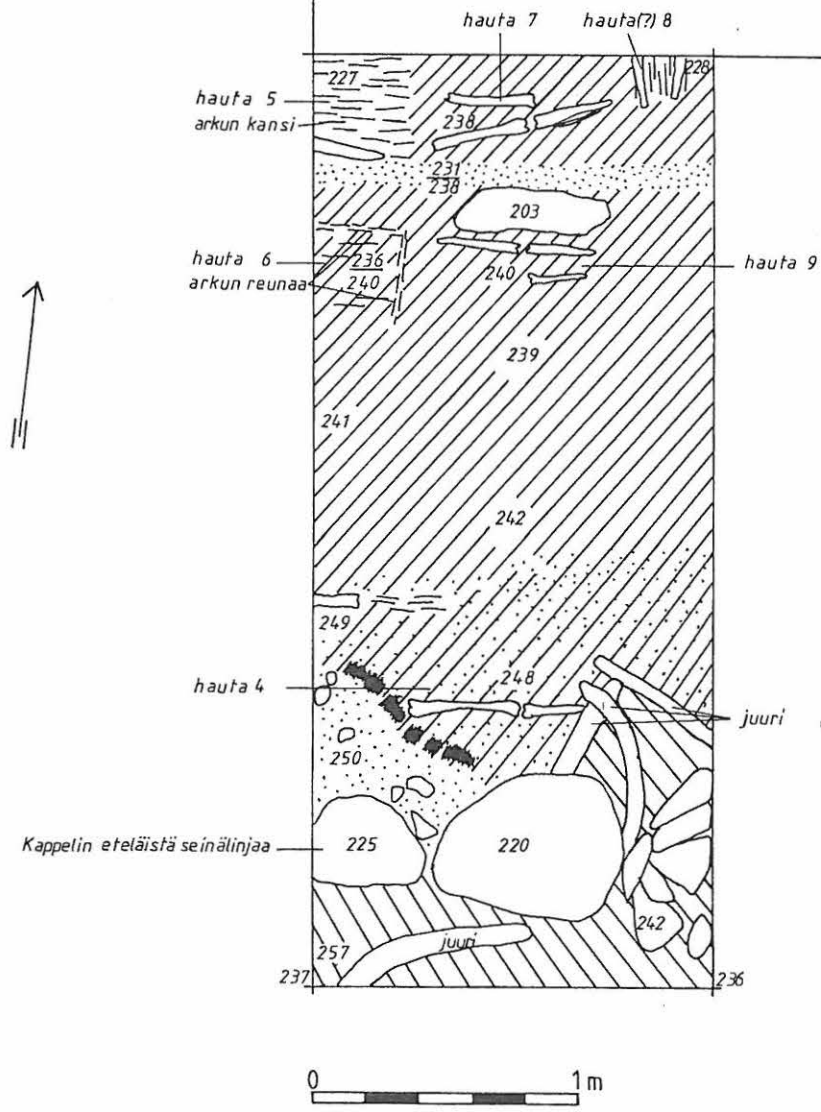
musta maa

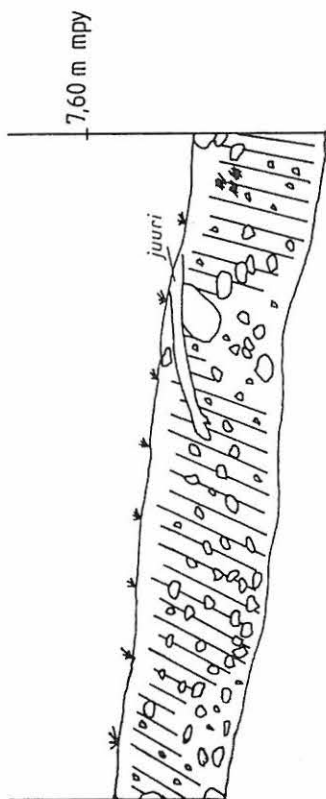
puuta

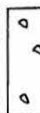

DRAGSEJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren / Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 4, Itäosa	
kp 8,02 m mpy	1:20
tl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. T.J.	

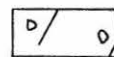
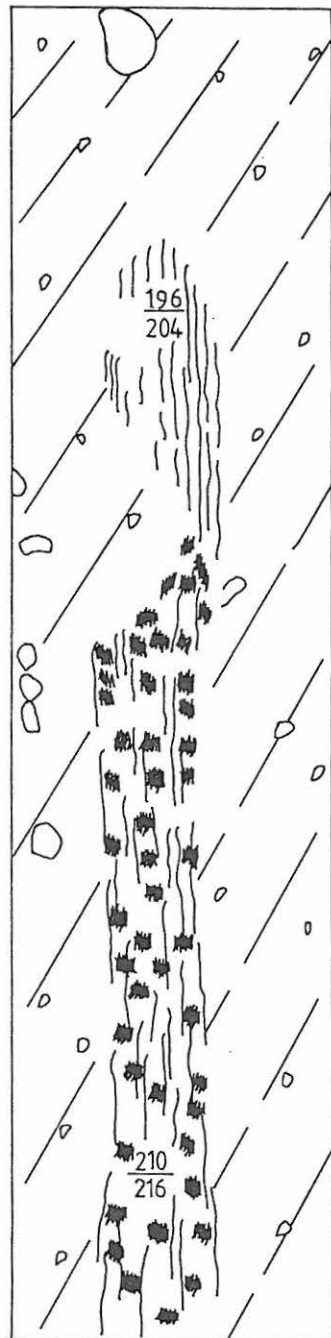

DRAGSFJÄRD (ent.HIITTINEN) KYRKUNDET	1995
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 5, Eteläosa	
kp 8.02 m mpy	1:20
tl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

- pintakerros
- puhdas, kivinen hiekka
- tumma, kivinen hiekka
- hiili

DRAGSFJÄRD (ent. HUITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren / Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 6, Itäosan itäprofiili	
kp 8,02 m mpy	H-20
tl 143	
pirt. Tiina Jäkärä	
suht. piirt. IJ	

harmaa, kivinen hiekka

puuta

hiili

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 7, Hiiltynyt puu 2b	
kp 8,02 m mpy	1:20
tl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

200

201,50

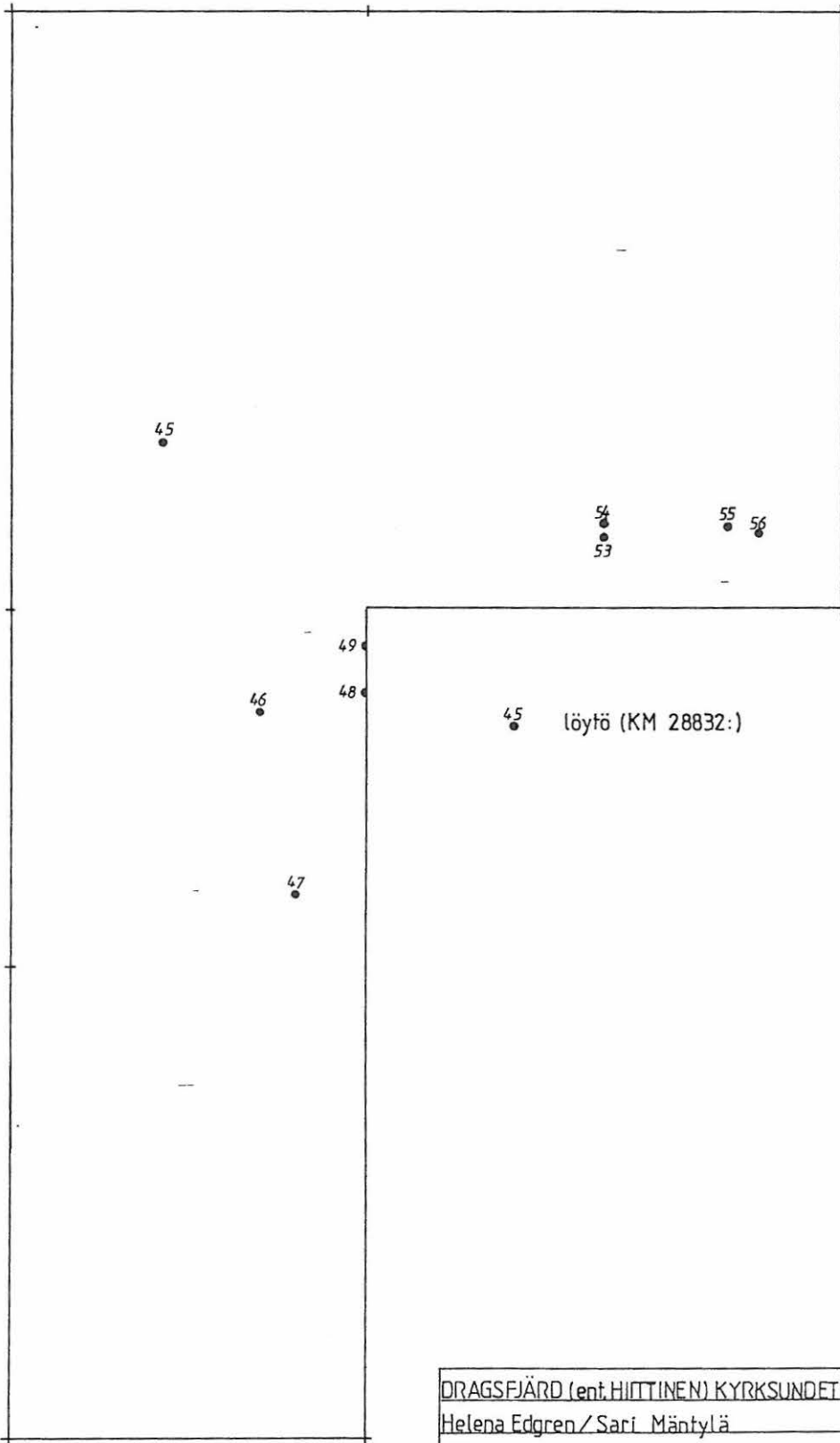
203,50

106

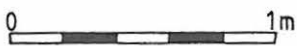
103,50

102

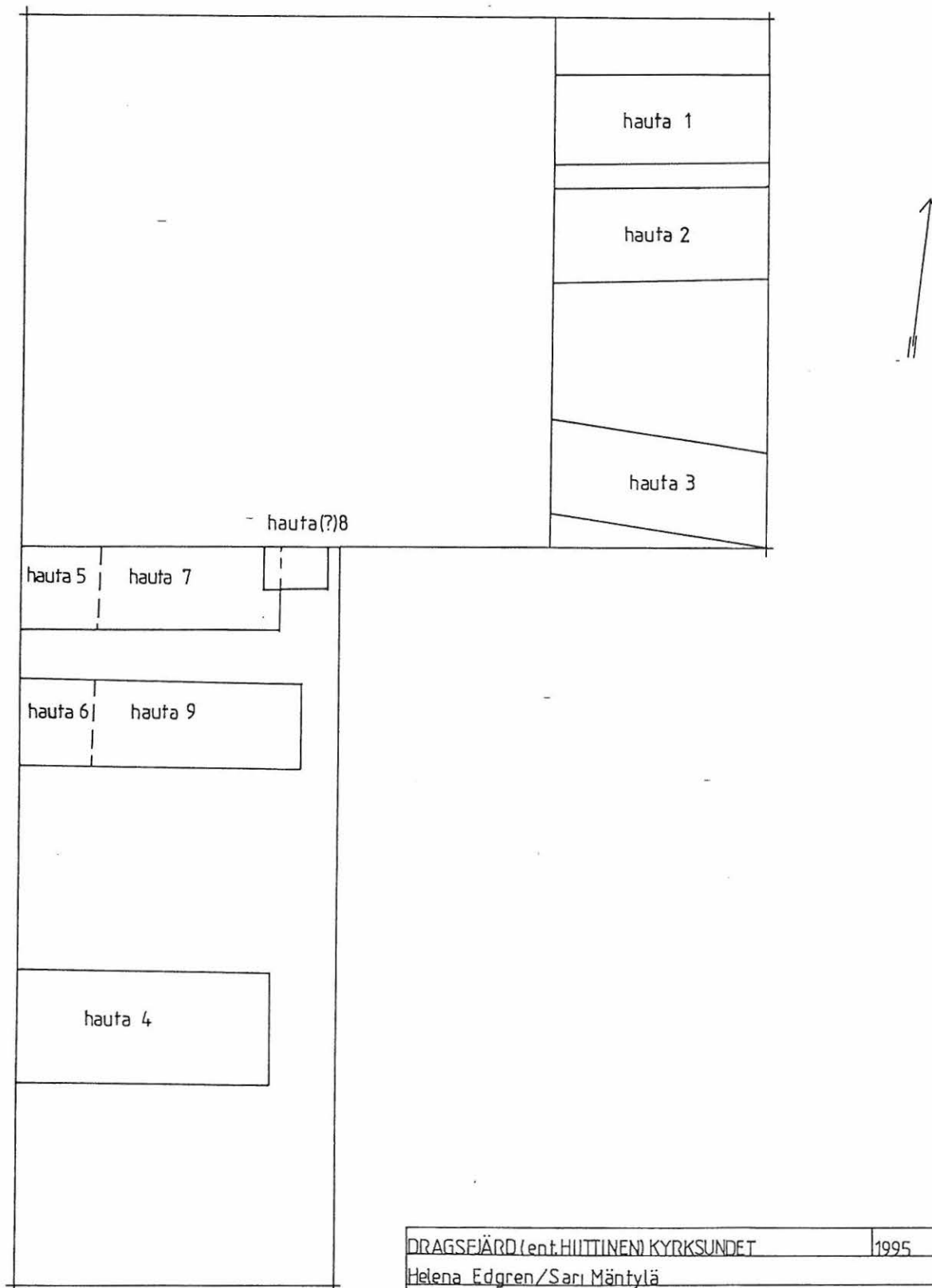
100

45 löytö (KM 28832:)

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren / Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 8, Rahojen levintä	
kp 8,02 m mpy	1:20
H. 14.3	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

DRAGSEJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Helena Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVII, Kartta 9, Haudat 1-9	
kp 8,02 m mpy	1:20
tl 143	
piirt. Tiina Jäkärä	
pubt. piirt. TJ	

0 1m

LUUNÄYTTEET

345	Alue XVII	Hauta 3
346	Alue XVII	Hauta 2
351	Alue XVII	Hauta 4
352	Alue XVII	Hammas pintamaasta
364	Alue XVII	Hauta 1

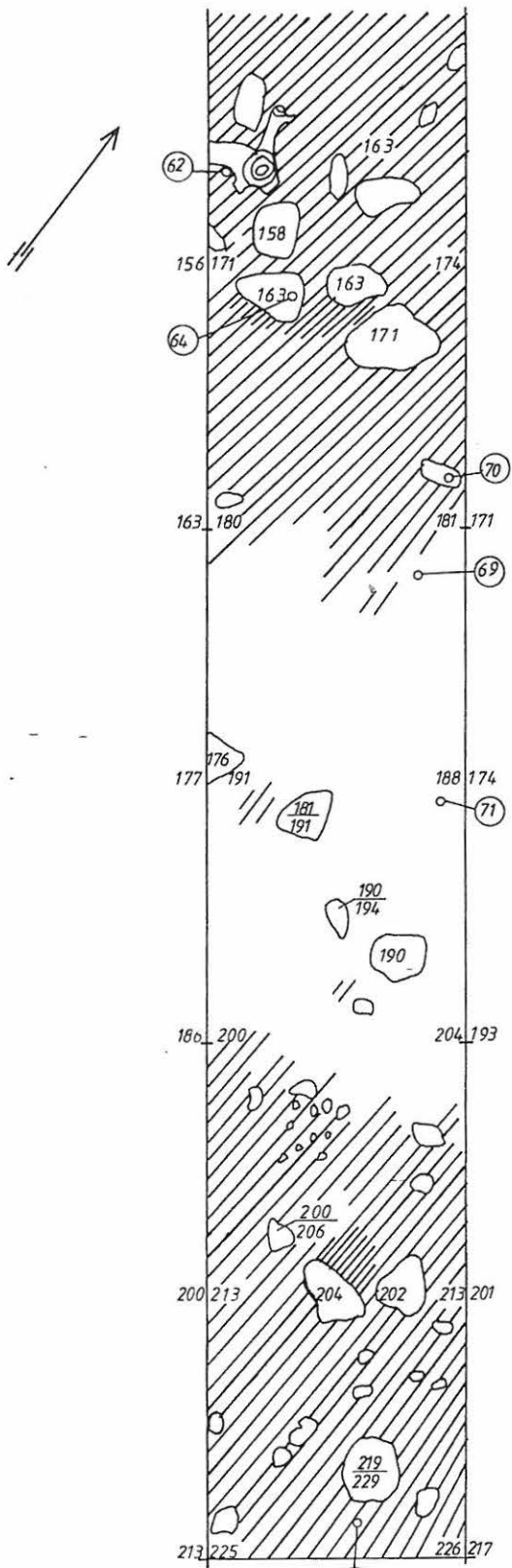
Kursivoitu numero on näytteen tilapäinen kenttäkoodi

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Luettelo alueelta XVII otetuista luunäytteistä

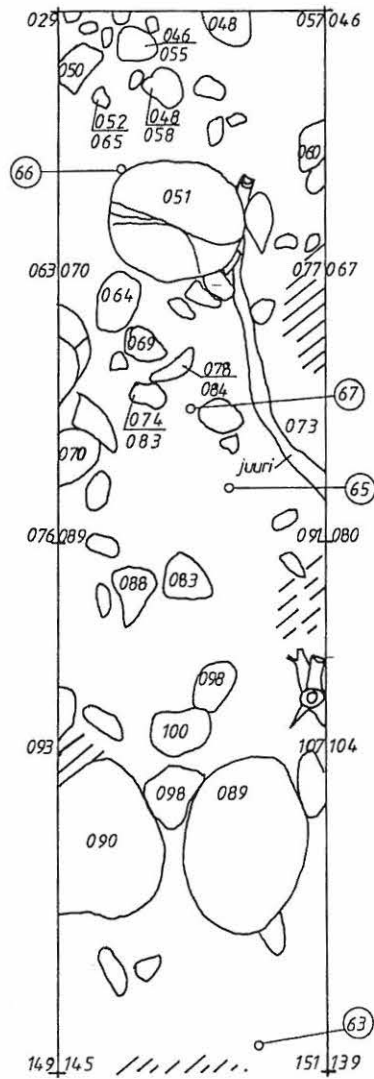
835,99/4808,19

835,94/4809,22

826,13/4807,47

826,02/4808,46

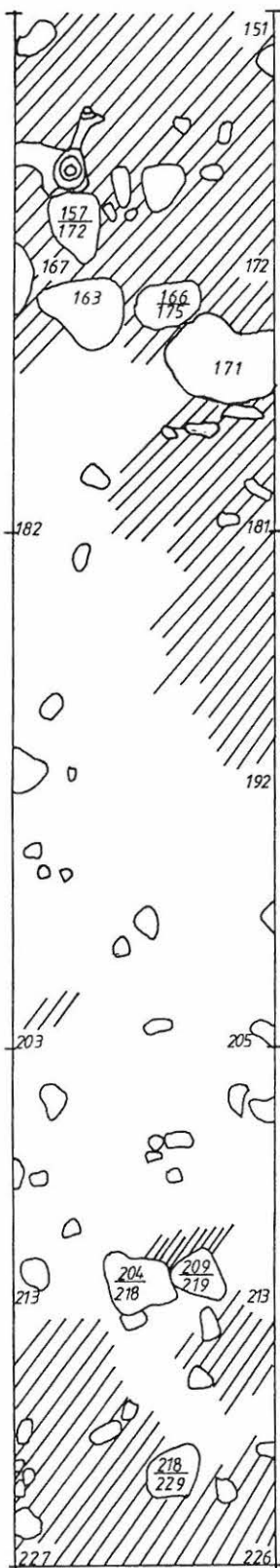

- puhdas hiekka
- harmaa maa
- tumma maa
- musta maa
- löytö (KM 28832:)

DRAGSEFJÄRD (ent.HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XVIII, Taso 1	
kp 6,62 m mpy	1:20
tl 123	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

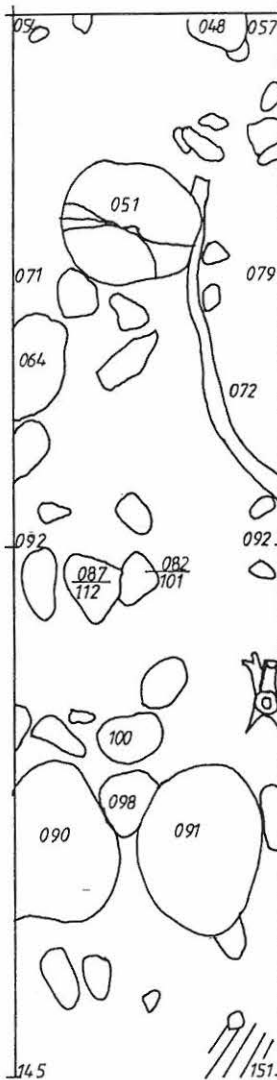
835,99/4808,19

835,94/4809,22

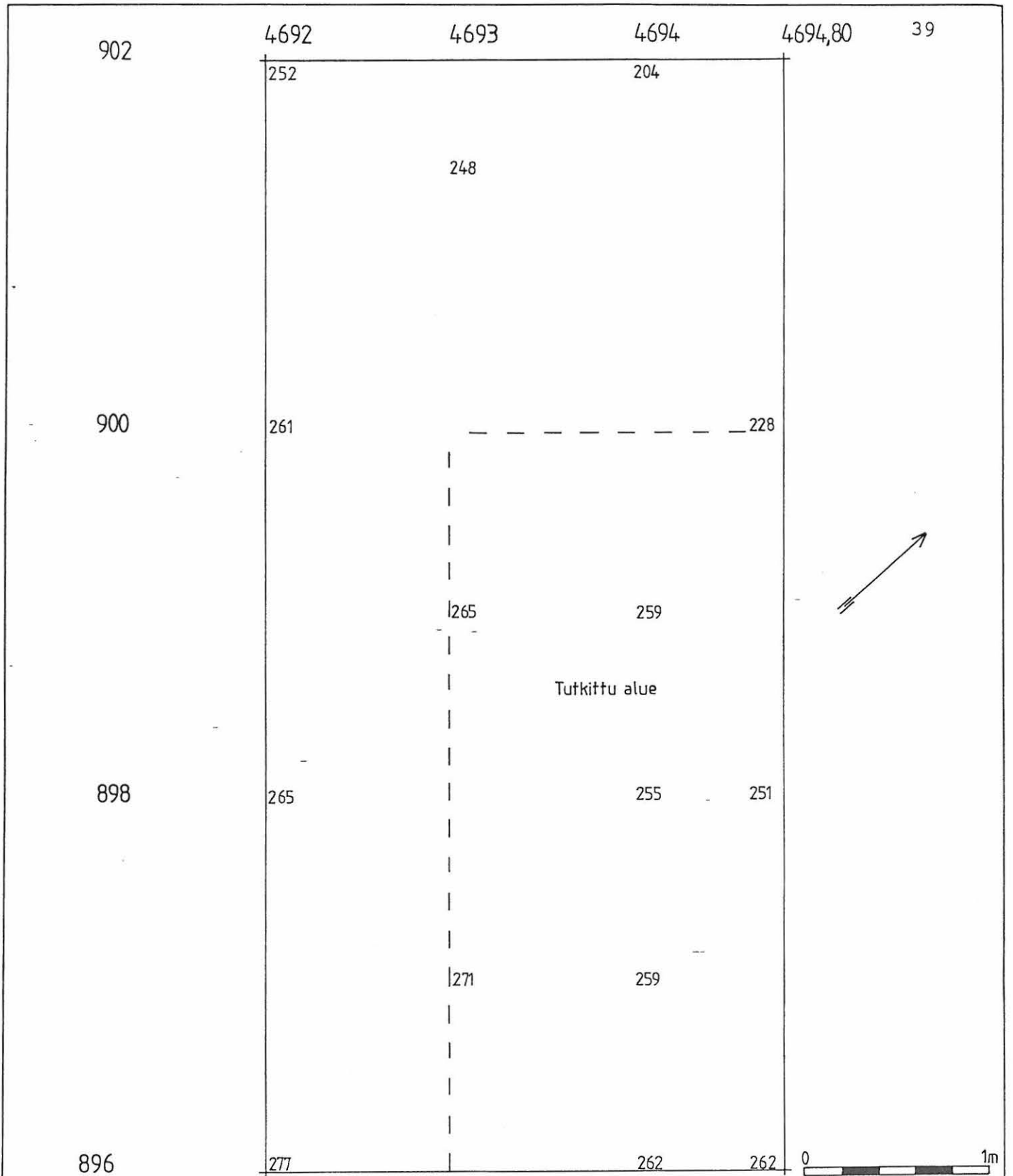
826,13/4807,47

826,02/4808,46

- puhdas hiekka
- tumma maa
- musta maa

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren / Sari Mäntylä	
ALUE XVIII, Taso 2	
kp 6,62 m mpy	1:20
tl 123	
Piirt. Tiina Jäkärä	
Puht. Piirt. TJ	

DRAGSEJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XIX, Pintavaaitus	
kp 9,26 m mpy	1:20
tl 004	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

4693

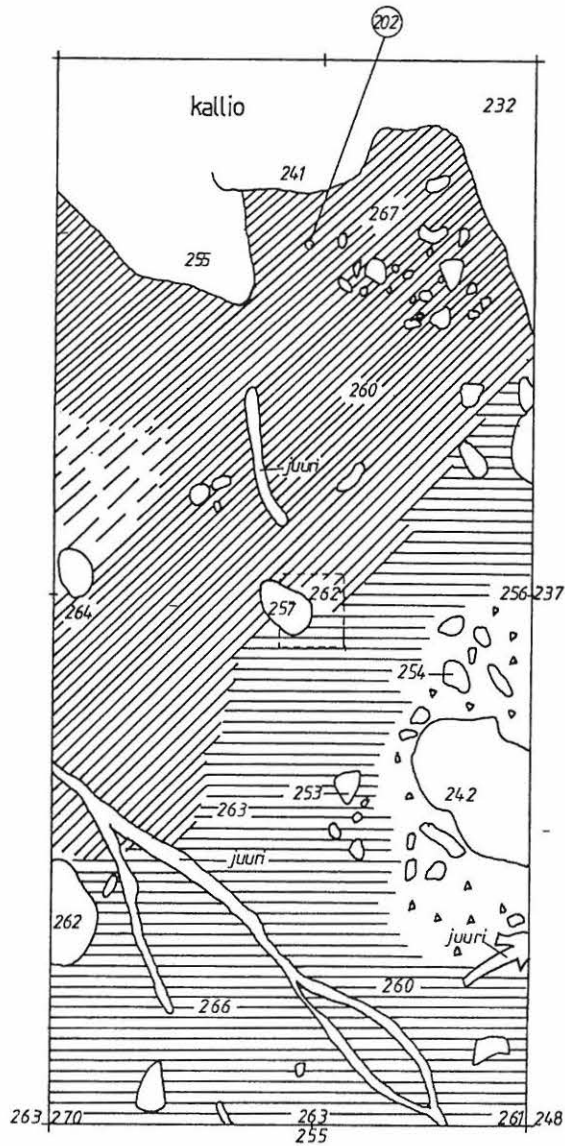
4694

4694,80

900

898

896

- puhdas, pienikivinen hiekka
- harmaa maa
- ruskea, värjäytynyt hiekka
- musta maa
- löytökeskittymä
- löytö (KM 28832:)

0 1m

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XIX, Taso 2	
kp 9,26 m mpy	4:20
tl 004	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht.piirt. TJ	

4693

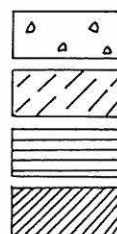
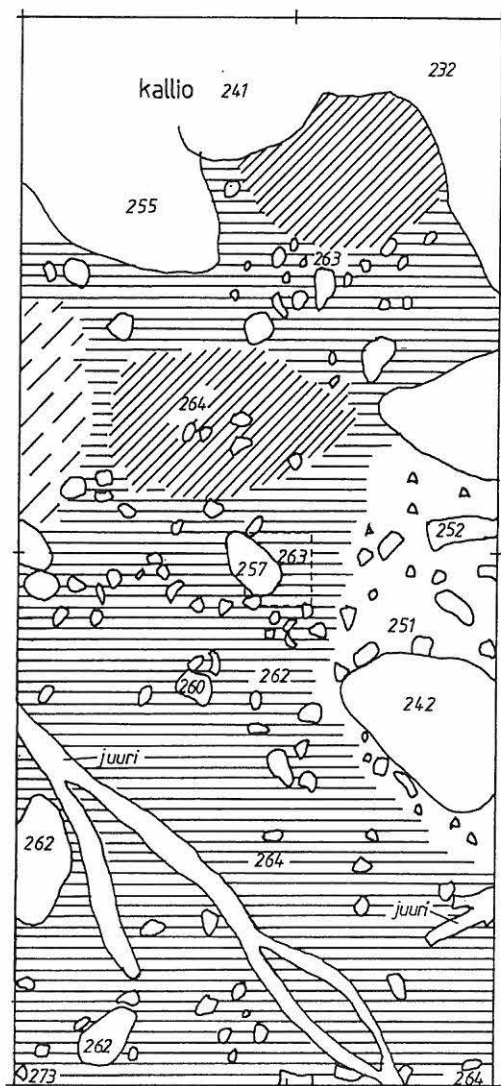
4694

4694,80

900

898

896

puhdas, pienikivinen
hiekkä
harmaa maa
ruskea, värjäytynyt
hiekkä
musta maa
löytökeskittymä

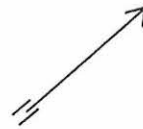
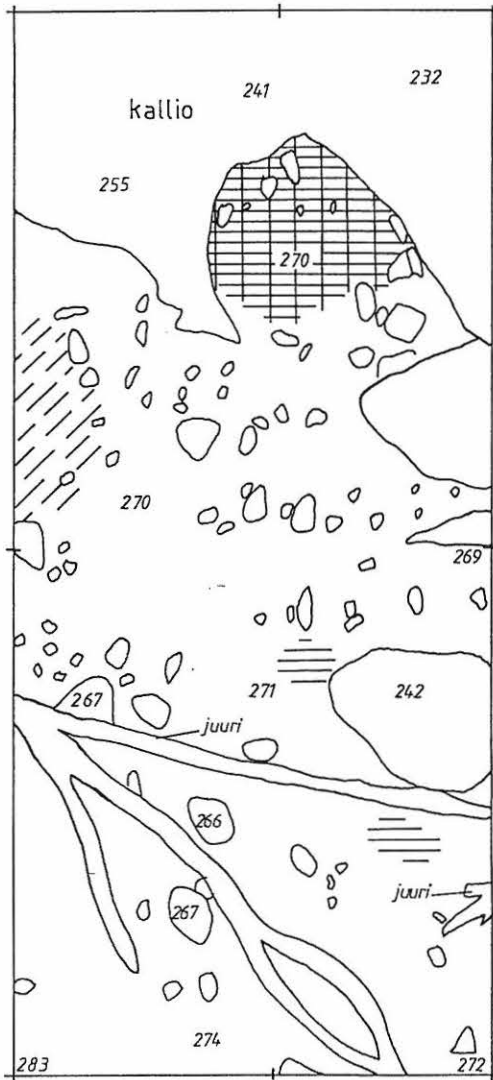
DRAGSFJÄRD(ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XIX, Taso 3	
kp 9,26 m mpy	1:20
tl 004	
piirt. Tiina Jäkärä	
pubt. piirt. T.J	

4693

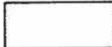
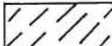
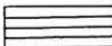
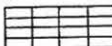
4694

4694,80

900

898

- puhdas hiekka
- harmaa maa
- ruskea, värjäytynyt hiekka
- punaruskea, palanut maa

896

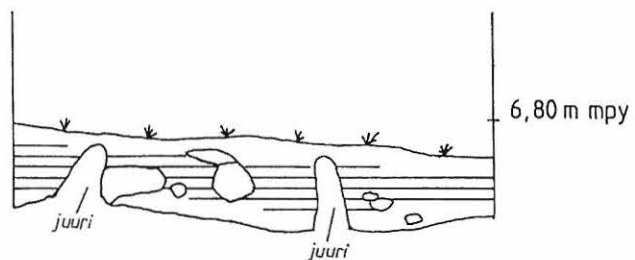

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XIX, Taso 6	
kp 9,26 m mpy	1:20
tl 004	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

Kaakkoisprofiili

896/4694,80

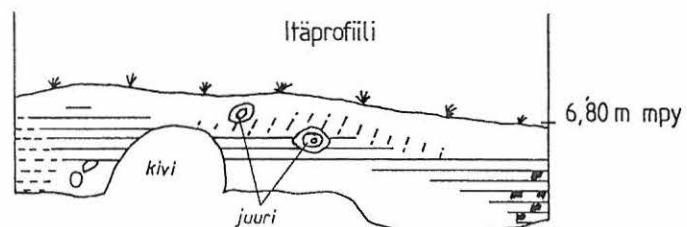
896/4693

- pintakerros
- puhdas hiekka
- ruskea, värjäytynyt hiekka
- savinen hienohiekka
- harmaa maa
- noki

898/4694,80

896/4694,80

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN) KYRKSUNDET	1995
Torsten Edgren/Sari Mäntylä	
ALUE XIX, Profiilit	
kp 9,26 m mpy	1:20
tl 004	
piirt. Tiina Jäkärä	
puht. piirt. TJ	

MAANÄYTTEET

157	Alue XIX	Kerros	3	x	899,35	x2	899,70	y	4694,10	y2	4694,40	z	258	z2	260
173	Alue XIX	Kerros	4	x	898,75	x2	898,85	y	4694,30	y2	4694,40	z	265		
199	Alue XIX	Kerros	5	x	896,30	x2	896,60	y	4694,40	y2	4694,50	z	264	z2	267
212	Alue XIX	Kerros	6	x	896,30	x2	896,60	y	4694,40	y2	4694,50	z	267	z2	271

Kursivoitu numero on näytteen tilapäinen kenttäkoodi

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Luettelo alueelta XIX otetuista maanäytteistä

Hiittinen, Kyrksundet; makrofossiilitutkimus 1995

Terttu Lempiäinen
 Turun yliopisto
 Biologian laitos
 Kasvitieteen osasto
 20500 Turku

Maanäytteet ja makrofossiilisisältö:

1. Alue XIX 899.35-70
 4694.00-40
 Z1 = 258
 Z2 = 260
 - 1.5 l. tummaa kasviroksaista kulttuurimaata

Makrofossiilit: - pieniä hiilenpaloja
 - kasvin kappaleita
 - juuria
 - sienten rihmastopakkoja

2. 173
 - 1 dl kovettunutta ruskehtavaa maata

Makrofossiilit: - juuria
 - sienten rihmastopakkoja

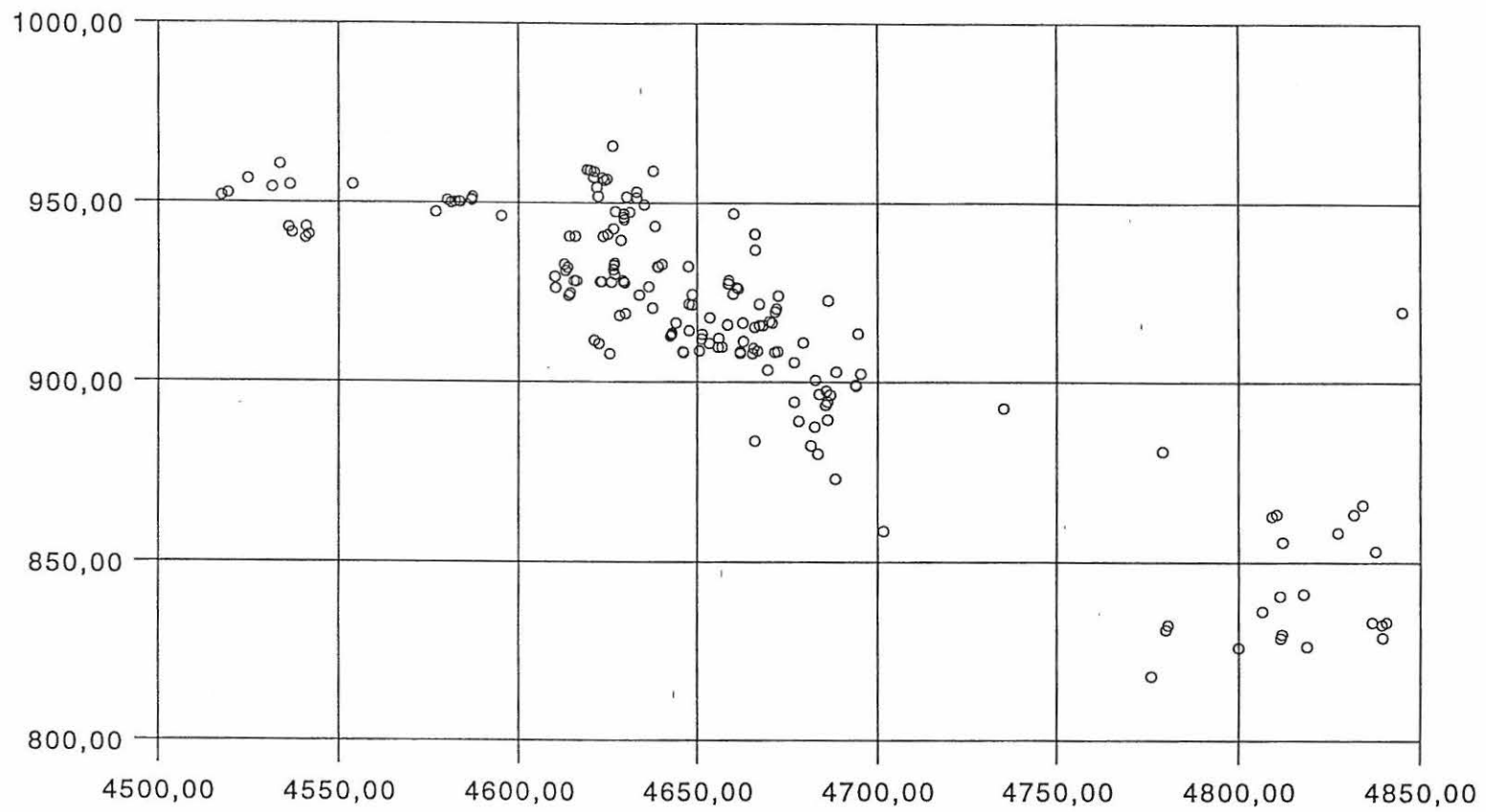
3. 896.30-60
 4694.40-50
 - 1.5 l tummaa hiekkaista humusmaata

Makrofossiilit: - löydöt kuten näytteessä 1.

4. x = 896.30-60
 y = 4694.40-50
 Z1 = 267
 Z2 = 271
 - 1.5 l tummaa hiekkaista humusmaata
 - pieniä kiviä

Makrofossiilit: - löydöt kuten näytteissä 1. ja 3.

Tutkimustulos: Hiiltymätön makrofossiiliaineisto normaalia humusmaan löydöstöä. Hiiltynyt puu kulttuuriperäistä.

DRAGSFJÄRD (ent. HIITTINEN), KYRKSUNDET

Prospektointilöydöt 1992-1995, 1:2000